

เอกสารวิชาการ

การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียน
วัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

โดย

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐
กลุ่มที่ ๖

เอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ
หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๖

ชื่อเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียน วัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

ชื่อผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๖

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ ดร.ไพรวลัย พิทักษ์สาถ์

อาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ ร.อ. ธวัชชัย รัตนจินทา

คณะกรรมการเอกสารวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกได้ตรวจสอบและอนุมัติให้เอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๖

พลตรี

ผู้อำนวยการหลักสูตร

(ชยุตรา เสริมสุข)

ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คณะกรรมการสอบเอกสารวิชาการ

พันเอก

(กฤษกมล ธรรมานุกูล)

ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอก ดร.

กรรมการ

(สุธรรม เชื้อประกอบกิจ)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ดร.

กรรมการ

(ธัญนันท์ แก้วเกิด)

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนานวัตกรรมกรรมการบริหาร

สำนักพัฒนานวัตกรรม การจัดการศึกษา

บทคัดย่อ

- เรื่อง** การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP
- ผู้วิจัย** คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ๒) ส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP และ ๓) ศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยการศึกษาแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน ๓๐ คน สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปผลได้ดังนี้

๑. สภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติด้านจิตอาสาไร้ขีดความสามารถ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการช่วยเหลือผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และด้านแรงจูงใจอาสา ตามลำดับ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนและเอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา ผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ทำกิจกรรม โรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา โรงเรียนดำเนินการด้านกิจกรรมจิตอาสาไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

๒. การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ในภาพรวมดำเนินการได้ระดับมากที่สุด ส่วนด้านการร่วมกันพัฒนามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อย่อย พบว่า การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมแยกขยชนำขยชนมาใช้ประโยชน์ และการจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO) ดำเนินการได้อยู่ในระดับมาก

๓. นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาในระดับมาก โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านแรงจูงใจอาสา ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน สอดคล้องกันทั้ง ๓ กลุ่ม

Abstract

Title Promotion of Volunteer Spirit among students at Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School using the 5A STEP process

Name The participants in the workshop Security Psychology Course Executive. Educational Institutions, Office of the Basic Education Commission, Class 10, Group 6

Study of Promotion of Volunteer Spirit among students at Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School using the 5A STEP process. The objectives are to 1) study the problematic state of Volunteer Spirit among students at Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School 2) Promote the volunteer spirit of Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School students using the 5A STEP process and 3) to study the results of the volunteer spirit assessment of Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School students. The study was divided into 3 phases according to the objectives of the study. The target group consisted of 58 grade 1-6 students, 9 school administrators and teachers, and 30 students' parents. The statistics used in the study were mean, standard deviation. The results of this research were :

1 . The problematic state of having volunteer spirit of Watsirat (Aneknakhonratbumrung) School students found that students had the level of practice in cleaning volunteer spirit. Overall and each side were moderate. In terms of helping others, the average was the highest. Followed by the altruistic side. and volunteer motivation, respectively. The results of the interviews with administrators and teachers and the educational quality development report can be concluded that students lack volunteer motivation. Lack of role models for student volunteers Parents do not encourage them to do activities. The school lacks budget to promote volunteer activities. The school's volunteer activities are not as systematic as it should be.

2. Promotion of student volunteer spirit using the overall 5A STEP process, it performs at the highest level. As for the co-development, the operation was carried out at a high level. And when considering sub-sections, it was found that the organization of operational supervision activities waste sorting activities take advantage of the waste and organizing volunteer camp activities and psychological operations or information operations (IO) were performed at a high level.

3. Students, school administrators and teachers and parents of students There is a consensus that Overall, the students had a high level of volunteerism. The altruistic aspect had the highest average, followed by the helping others aspect. and volunteer motivation, respectively. When considering each item, it was found that Students were most practical in helping to collect garbage in the school area. corresponding to all 3 groups.

Keyword : volunteer spirit , students, 5A STEP process

คำนำ

เอกสารวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (อเนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ฉบับนี้ จัดทำขึ้นตามแนวทางการศึกษา หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคงสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ ปีการศึกษา ๒๕๖๖ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียน โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (อเนกนาครราษฎร์บำรุง) ส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP และศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (อเนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP เป็นการศึกษาการมีจิตอาสาของนักเรียนในด้านการรักษา ความสะอาด เฉพาะกรณีโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (อเนกนาครราษฎร์บำรุง) ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

อนึ่ง แม้ว่าจะระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ค่อนข้างจำกัด อย่างไรก็ตาม คณะผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีจิตอาสา ของนักเรียนที่สามารถนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาการมีจิตอาสาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณแต่ท่านคณาจารย์ของสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง และ ดร.ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มวิจัยนี้ ที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการจัดทำ วิจัยในครั้งนี้ให้เกิดความสมบูรณ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
กรอบแนวคิดในการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๔
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา	๖
จิตอาสาในเยาวชน	๑๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๘
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
ระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขายสินค้าออนไลน์ สู่ความสำเร็จ	๒๒
ระยะที่ ๒ การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP	๒๔
ระยะที่ ๓ การศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๒๙
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๐
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๐
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๔๔
สรุปผลการวิจัย	๔๔
อภิปรายผล	๔๗
ข้อเสนอแนะ	๕๐
บรรณานุกรม	๕๑
ภาษาไทย	๕๑
ภาษาต่างประเทศ	๕๕
ภาคผนวก	๕๖
ผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๕๗
ผนวก ข ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๖๘
ผนวก ค ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา	๗๗
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ช่วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ	๗๘
ผู้บริหารและคณาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ	๗๙
รายนามคณะผู้ศึกษา	๘๐

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
	๔.๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัญหาการมีจิตอาสา ของนักเรียน	๓๒
	๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริม จิตอาสาการรักษาความสะอาดของนักเรียน	๓๗
	๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน	๓๙
	๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน	๔๑
	๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน	๔๒

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๒

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน) มีพระราชประสงค์ที่จะสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริต่าง ๆ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (สมเด็จพระราชาธิบดี) ในการบำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้ประชาชน และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หน่วยราชการในพระองค์ร่วมกับหน่วยราชการต่าง ๆ และประชาชนที่มีจิตอาสาได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ในพื้นที่ต่างๆ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนภายใต้โครงการจิตอาสา “เราทำความดี ด้วยหัวใจ” (ศูนย์เรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, ๒๕๖๑ : ๘) ด้วยทรงมุ่งหวังให้พสกนิกรทุกหมู่เหล่ามีความสมัครสมานสามัคคี ร่วมมือร่วมใจประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เพื่อให้เกิดความรักความผูกพันใน ๔ สถาบันหลักของชาติ คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ ๙ ที่พระราชทานแก่ผู้สำเร็จการศึกษาโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ณ สวนอัมพร เมื่อ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๒๕ ว่า “การทำดีนั้นทำยากและเห็นผลช้า แต่ก็จำเป็นต้องทำ เพราะหาไม่ ความชั่วซึ่งทำได้ง่ายจะเข้ามาแทนที่และจะเพิ่มพูนขึ้นอย่างรวดเร็วโดยไม่ทันรู้สึกตัว แต่ละคนจึงต้องตั้งใจและเพียรพยายามให้สุดกำลังในการสร้างเสริมและสะสมความดี” (สำเนาพระราชเลขาธิการ, ๒๕๒๓ : ๑๕)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๖๑) กำหนดให้จิตอาสาเป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๘ ประการ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓ ปีละ ๑๒๐ ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๖๐ ชั่วโมงนั้นเป็นเวลาสำหรับปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้ ระดับประถมศึกษา (ป.๑-๖) รวม ๖ ปี จำนวน ๖๐ ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-๓) รวม ๓ ปี จำนวน ๔๕ ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. ๔-๖) รวม ๓ ปี จำนวน ๖๐ ชั่วโมง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, ๒๕๕๑ : ๑๙) ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งจึงมีการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของผู้เรียน

จิตอาสา (Volunteer spirit) เป็นคุณลักษณะหนึ่งของมนุษย์ที่สังคมในประเทศไทยกำลัง ต้องการ สังคมต่างมุ่งหวังให้บุคคลยึดถือและนำมาประพฤติปฏิบัติ ซึ่งแสดงออกโดยการเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ การให้ความช่วยเหลือ การเสียสละให้บุคคลอื่นอย่างเต็มใจ การดูแลใส่ใจสิ่งแวดล้อม และชุมชน บุคคลที่มีคุณลักษณะจิตอาสาเป็นทุนสังคมที่ประเทศไทยและทั่วโลกกำลังผลักดันให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะช่วยให้สังคม ชนบทบ้านเมืองให้สามารถดำรงได้อย่างปกติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๒ : ๕๖) สวนทางกับสังคมปัจจุบันซึ่งค่อนข้างที่จะให้ความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ยกย่องคนที่ประสบผลสำเร็จในการประกอบธุรกิจและมีฐานะทางการเงินสูง แต่คนดีมีคุณธรรม กลับไม่ได้รับการยกย่องให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมเท่าที่ควร เกิดปัญหาความฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักความพอดี เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้บุคคลลืมนึกถึงความสำคัญทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ค่านิยม และคุณธรรม ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมาย (อรนุช แสนสุข, ๒๕๕๗ : ๖๘)

การส่งเสริมให้นักเรียนซึ่งเป็นวัยที่มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านเป็นสิ่งสำคัญมาก การมีจิตอาสาก็เป็นแนวทางหนึ่งที่จะส่งเสริมด้านเจตคติของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาจิตอาสา ซึ่งควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเด็กคือผู้ที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต อันเป็นกำลังสำคัญของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ การวางรากฐานให้เด็กมีพฤติกรรมจิตอาสา คือ การให้เด็กรู้จักการเสียสละ การแบ่งปัน การเห็นคุณค่าในสิ่งของตนเองและส่วนรวม อยู่ร่วมกับชุมชน สังคม การเห็นคุณค่าความสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนาควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทางด้านวิชาการ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญของการมีจิตอาสา โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้สถานศึกษาจัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรสถานศึกษา เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้ผู้เรียนทำกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ กำหนดให้นักเรียนมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๖๐ ชั่วโมง ดังที่กล่าวมาแล้ว

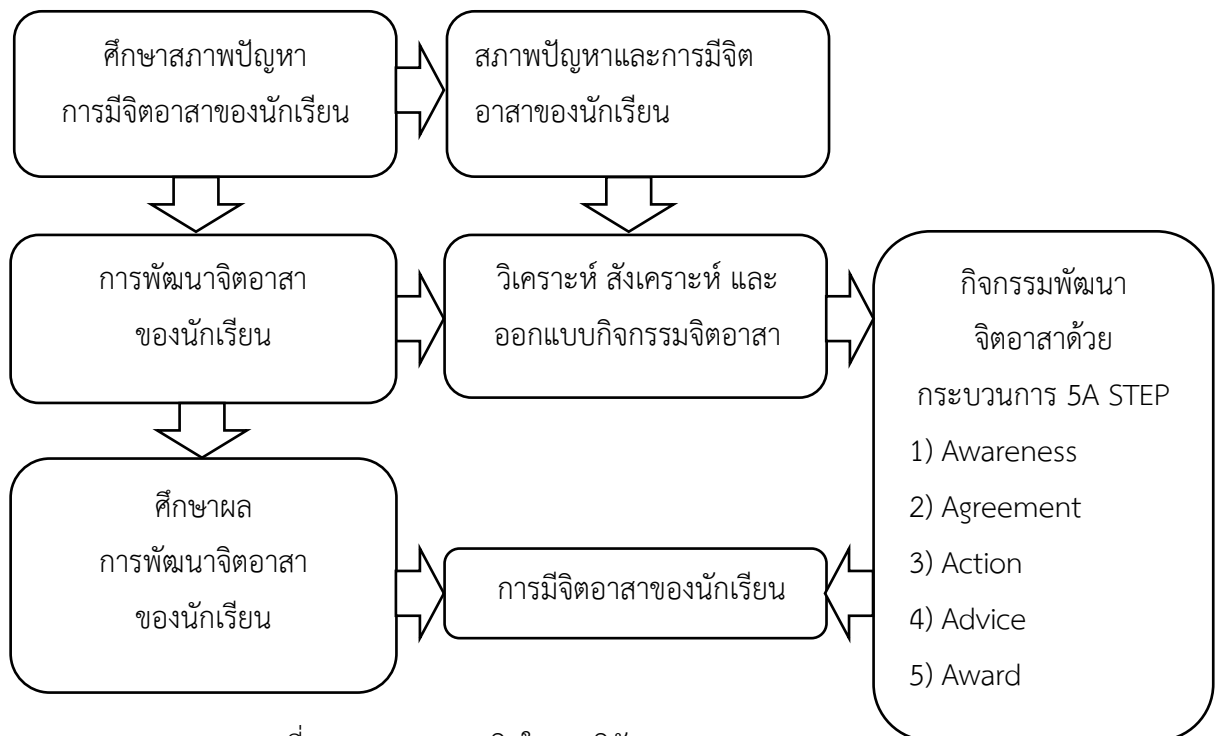
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต ๒ ได้ดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งมีการจัดหลักในการจัดการศึกษาให้นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานระดับต่าง ๆ โดยการจัดการศึกษาตามยุทธศาสตร์ ที่ ๑ จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง ให้บุคลากรมีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตอาสา จงรักภักดีต่อสถาบัน มีวิถีประชาธิปไตย มีความเสียสละ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดในการบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความจำเป็นและให้ความสำคัญกับการมีจิตอาสา เพื่อให้ให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีจิตอาสาควบคู่กับความรู้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมพร้อมที่จะช่วยเหลือและพัฒนาสังคมให้น่าอยู่ อันนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง ด้วยเหตุนี้คณะผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาสภาพการบริหารกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน

ในโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครรราษฎร์บำรุง) โดยมุ่งหวังว่าการพัฒนาการมีจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนา 5A STEP ซึ่งประกอบด้วย ๑) Awareness (การสร้างความตระหนัก) ๒) Agreement (การทำ MOU จิตอาสา) ๓) Action (การกำหนดนโยบายสู่ความสำเร็จ) ๔) Advice (ร่วมพัฒนา) ๕) Award (ยกย่องเชิดชู) มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา จะสามารถช่วยพัฒนาคุณธรรม พัฒนาคุณภาพการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา และมีสุขภาวะที่ดี ผลการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทางการวางรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาจิตอาสาให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครรราษฎร์บำรุง)
๒. เพื่อส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครรราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP
๓. เพื่อศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครรราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร/กลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง)

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน ผู้บริหาร ครูผู้สอน จำนวน ๙ คน

ระยะที่ ๒ การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

กลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหาร ครูผู้สอน จำนวน ๙ คน

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการพัฒนา 5A STEP จำนวน ๕ คน

ระยะที่ ๓ การศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP

กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน

ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน

ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๓๐ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

ขอบเขตเนื้อหา เป็นการศึกษาการมีจิตอาสาของนักเรียนในด้านการรักษาความสะอาด เฉพาะกรณีโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ตำบลบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา กุมภาพันธ์ - เมษายน ๒๕๖๖

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้กระบวนการส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียนที่สามารถนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาการมีจิตอาสาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

๒. นักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) มีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาด รู้คุณค่าของการแบ่งปัน การเสียสละและการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๓. โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) มีทัศนียภาพที่สวยงามยิ่งขึ้น

คำจำกัดความ

จิตอาสา หมายถึง การทำงานด้วยความเต็มใจที่จะตอบแทนและช่วยเหลือสังคม เป็นการกระทำ/การให้ที่ออกมาจากจิตใจ มิใช่การทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย แต่ทำด้วยความเต็มใจ สมครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ พร้อมจะเสียสละเวลา แรงกาย สติปัญญา และความสุขส่วนตัว เพื่อ สาธารณประโยชน์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เน้นด้านการรักษาความสะอาด โดยไม่หวังผลตอบแทน มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น

การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดเพิ่มขึ้นและเกิดความยั่งยืน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

กระบวนการ 5A STEP หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาการมีจิตอาสาของนักเรียน ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. A1 : Awareness การสร้างความตระหนักรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนเริ่มต้นที่มีความสำคัญมาก การทำให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ด้านจิตอาสานั้น ต้องเริ่มโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการมีจิตอาสา ก่อน แล้วจึงสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ในการทำงาน รวมถึงวิธีทำงาน และมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งมีหลายวิธีในการสร้างให้เกิดความตระหนักรู้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนด เช่น การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้มีความเชี่ยวชาญมาอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่นักเรียน การให้นักเรียนศึกษาต้นแบบการมีจิตอาสาของบุคคลที่นักเรียนชื่นชอบไว้ที่ป้ายนิเทศหน้าห้องเรียน การวิเคราะห์พฤติกรรมและความคิดของบุคคลที่นักเรียนยกย่องและกำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตาม การยกย่องนักเรียนที่มีจิตอาสาทำดีเพื่อส่วนรวมเป็นประจำหน้าเสาธง การจัดเวทีเสวนา/อภิปรายให้นักเรียนทุกคนและผู้มีส่วนร่วมหาวิธีป้องกัน/ลดปัญหา/พัฒนา เป็นต้น

๒. A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาด้วยกัน เป็นการดำเนินการที่ต่อยอดจากขั้นที่ ๑ เมื่อนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาด และมีทัศนคติที่ดีไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ขั้นต่อมาคือการทำพันธะสัญญาร่วมกัน (MOU : Memorandum Of Understanding) เพื่อกำหนดข้อตกลงร่วมกัน ให้เข้าใจตรงกันในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาทั้งระบบ โดยเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม (Participation) ของทุกฝ่าย การร่วมแรงร่วมใจ การร่วมมือรวมพลังกัน เพื่อพัฒนาการมีจิตอาสาให้สูงขึ้น และพัฒนาให้สู่เป้าหมายร่วมกัน

๓. A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นการดำเนินงานตามกิจกรรมส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียน ได้แก่ ๑) กิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน ๒) กิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน ๓) กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO : Information Operation) ๔) กิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์ ๕) กิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด

๔. A4 : Advice การร่วมกันพัฒนา โดยการนิเทศ/PLC (Professional Learning Community) เพื่อเป็นการเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงานและการปฏิบัติกิจกรรมด้านจิตอาสาของนักเรียน การสนับสนุนติดตามและประเมินผลการส่งเสริมความร่วมมือของครู นักเรียน และโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๕. A5 : Award การยกย่องเชิดชูเมื่อดำเนินการ/ดำเนินกิจกรรมสำเร็จ กล่าวคือนักเรียนทำกิจกรรมจิตอาสาจนเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและสร้างต้นแบบให้นักเรียนเกิดความอยากเป็นหรือทำเหมือนผู้ได้รับรางวัลบ้าง อันเป็นการจูงใจให้เกิดการเลียนแบบการปฏิบัติ และเมื่อปฏิบัติบ่อย ๆ นานเข้าก็จะพัฒนาจนถึงขั้นปฏิบัติเป็นนิสัย

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาของโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต ๒ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต ๒ ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๕ ทั้งในตำแหน่งครู ครูผู้ช่วย พนักงานราชการ และครูอัตราจ้าง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP คณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน และได้รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

๑. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา
๒. จิตอาสาในเยาวชน
๓. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา

ความหมายของจิตอาสา

จิตอาสา แยกคำศัพท์คือ จิต+อาสา ที่แปลได้ว่า จิต หมายถึง ใจ สิ่งที่มีหน้าที่รู้คิดและนึกธรรมชาติที่รู้อารมณ์สภาพที่นึกคิด ความคิด อาสา หมายถึง ความหวัง ความต้องการ การรับทำ โดยเต็มใจ สมัครใจ แสดงตัวขอรับทำการนั้น จิตอาสาจะมีลักษณะเดียวกันกับจิตสำนึก (ความรู้สึกดี หรืออยากตอบแทนสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลก มวลมนุษย) หรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ จิตบริการ จิตอาสา จิตสำนึกทางสังคม คำศัพท์เหล่านี้ มีลักษณะที่มีความหมายคล้ายคลึงกันหรือปฏิบัติในแง่เดียวกัน โดยความหมายของศัพท์เหล่านี้ มีผู้รู้กล่าว ความหมายโดยสรุปได้ ๕ ประการ คือ

ประการที่ ๑ จิตสาธารณะ คือ จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม จิตสำนึก (ความรู้สึกดีหรืออยากตอบแทน สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคม โลก มวลมนุษย) หรือภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน, การคำนึงถึงผู้อื่นร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

ประการที่ ๒ จิตสาธารณะ คือ จิตอาสา ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจเพื่อส่วนรวม โดยการแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ

ประการที่ ๓ จิตสาธารณะ คือ การสำนึกสาธารณะ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตระหนักรู้ และคำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม มองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นของส่วนรวม

ประการที่ ๔ จิตสาธารณะ คือ จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิด และการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจดี และเจตนาดี

ประการที่ ๕ จิตสาธารณะ คือ จิตสำนึกทางสังคมที่สำนักงานและคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้อธิบายว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของจิตอาสาไว้ ดังต่อไปนี้

พระไพศาล วิสาโล (๒๕๕๐) กล่าวถึงความหมายของ จิตอาสา ว่าเป็นจิตใจที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือทุกข์ยากที่เกิดกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยบุญ คือความสงบและพลังแห่งความดี

ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (๒๕๕๐) ให้ความหมายว่า จิตอาสา คือ ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคม ส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงินทอง สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน

มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ (๒๕๕๐) กล่าวถึงความหมายของจิตอาสาว่าเป็นการให้เมื่อคนต่าง ๆ เริ่มรักและมีเมตตาต่อกับบุคคลอื่นมากขึ้น เข้าใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้นว่าต้องการอะไร กำลังอยู่ในสภาพใด สามารถให้ความช่วยเหลืออะไรได้บ้าง จนนำมาสู่การให้ สละสิ่งที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเวลา แรงงาน แรงสมอง เงิน สิ่งของ วิทยวะ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้อื่นและสังคมมีความสุขมากยิ่งขึ้น

ปิยะนาถ สรวีสูทร (๒๕๕๒) กล่าวถึง จิตอาสา ว่าหมายถึง บุคคลที่มีจิตที่พร้อมจะให้หรือเสียสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

กรรณิกา มาโน (๒๕๕๔) กล่าวถึง จิตอาสา ว่าหมายถึง จิตที่พร้อมสละเวลา แรงกาย แรงใจและสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือสังคม เป็นการกระทำด้วยความสมัครใจ ไม่หวังผลตอบแทน และเป็นการกระทำที่ไม่ใช้ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ

จากการที่คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาความหมายของจิตอาสดังข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมเพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความสมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ บิติสุข มีคุณค่าและพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น เป็นจิตที่เป็นสุขเมื่อได้ทำความดี อยากช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองมี เพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม มีความเมตตา กรุณา เป็นจิตที่เปี่ยมด้วยความสงบเย็นและเต็มไปด้วยพลังแห่งความดี เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสันติ อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา

ในประเทศไทย เรื่องของ “จิตอาสา หรือการให้เพื่อสังคม” มีมาตั้งแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย (ทิมวิชัย TRN, น.๓) เมื่อเข้าสู่ยุคพุทธศาสนา การให้เพื่อสังคมก็คือสิ่งที่เราเรียกกันว่า “ทาน” นั่นเอง ซึ่งการให้ทานในทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย อามิสทาน คือการให้ข้าวของเงินทองและ ธรรมทาน ซึ่งเป็นทานชั้นเลิศ เพราะเป็นการให้ความรู้ ปัญญา และการแนะนำสั่งสอน ซึ่งในทางพุทธศาสนา การให้หรือทาน จะต้องประกอบด้วยทั้งอามิสทานและธรรมทานจึงจะเป็นการให้ที่สมบูรณ์เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากด้านศาสนาแล้ว การให้ในเมืองไทยครั้งโบราณในด้านอื่น ๆ ก็มีอยู่ในวิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนไทยตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นการที่มีโอ่งน้ำเตรียมพร้อมไว้หน้าบ้านสำหรับผู้คนที่ผ่านไปมา หรือการที่เรามีคำว่า ลงแขก ที่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจ ความรักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันของสังคมชนบทในสมัยก่อน โดยมีความเกี่ยวพันกับอาชีพด้านเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็นการทำนา การทำไร่ ทำสวน นั่นคือมีการแลกเปลี่ยนแรงงานเพื่อช่วยเหลือกัน ไม่มีค่าจ้างตอบแทน มีเพียงน้ำใจเลี้ยงอาหารข้าวปลาตามแต่จะหาได้ในท้องถิ่น หมุนเวียนกันไปจากครอบครัวหนึ่งสู่อีกครอบครัวหนึ่ง ทำให้กิจการงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จะเห็นได้ว่าประเทศไทยนั้นมีสิ่งที่เรียกว่าเข้าข่าย “การให้” ภายใต้กรอบของการให้เพื่อสังคมอยู่แล้ว ซึ่งมักเป็นรูปแบบการให้เพื่อหวังให้ชีวิตของผู้อื่นดีขึ้น

พระไพศาล วิสาโล (๒๕๕๐) ได้กล่าวในหนังสือ "เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน" ว่าจิตอาสานั้นมีอยู่ในทุกคนอยู่แล้ว เพราะทุกคนล้วนมีความปรารถนาที่จะทำความดี แต่บางครั้งความดีนั้นอาจถูกสกัดกั้นด้วยความกลัว เช่น กลัวว่าจะทำไม่ได้ กลัวคนหัวเราะเยาะ กลัวพ่อแม่ไม่เข้าใจ หรือกลัวว่าจะทำมาหากินสู้คนอื่นไม่ได้ แต่ถ้าคนเรายอมให้ความกลัวครอบงำก็จะไม่มีวันเติบโตหรือก้าวสู่ชีวิตใหม่ได้ ซึ่งการมีจิตอาสานั้นเกิดจากสาเหตุหลัก ๆ (ปิยะนาถ สรวินสูตร, ๒๕๕๒, น.๓๗) อ้างถึงใน พระไพศาล วิสาโล, ๒๕๕๐) ดังต่อไปนี้

๑. เกิดจากความรู้สึกสงสาร เนื่องจากพบเห็นผู้ที่มีความเดือดร้อนมากกว่าตนเองและอยากที่จะหาทางช่วยเหลือผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความรู้สึกสงสารเมื่อเห็นเด็กขอทานและอยากบริจาคเงิน เมื่อรู้ข่าวน้ำท่วม อยากบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือ เป็นต้น

๒. เกิดจากประสบการณ์ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยตนเอง และได้รับความสุข จึงอยากช่วยเหลือผู้อื่นอีก

๓. เป็นความรู้สึกต่อเนื่อง เมื่อบุคคลได้รับการช่วยเหลือและรู้สึกประทับใจ จึงอยากทำสิ่งดี ๆ เพื่อผู้อื่นบ้าง

สำหรับประเทศไทย ได้ถือเอาวันที่ ๒๗ ธันวาคม เป็นวัน "จิตอาสา" หลังจากความสูญเสียเมื่อ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ จากเหตุการณ์ "สีนามิ" (มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, ๒๕๕๐) แม้ด้านมืดของเหตุการณ์จะสร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนอย่างมหาศาล แต่ด้านสว่างของเหตุการณ์ดังกล่าวกลับเผยให้เห็นว่า หลายคนมีโอกาสดูรู้จักคำว่า "จิตอาสา" อันเกิดจากการไม่อาจทนเห็นผู้อื่นเป็นทุกข์ เมื่อน้ำทะเลลด สิ่งที่เคยล้นท่วมที่คือน้ำใจ อาสาสมัครจำนวนมากต่างสละกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ ช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างแข็งขัน แม้จะต่างถิ่นฐาน ต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ทว่าได้ก่อให้เกิดคลื่น "จิตอาสา" หลังไหลลงพื้นที่ประสบภัย ช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์ครั้งนั้น ด้วยเหตุผลนี้จึงได้ถือเอาวันถัดจากวันที่ ๒๖ ธันวาคม เป็นวัน "จิตอาสา" (อิสระพร บวรเกิด, ม.ป.ป.)

จะเห็นได้ว่า ความเมตตา กรุณา ปราบปรามให้ผู้อื่นพ้นทุกข์และมีความสุข ความมีน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของบรรดาเหล่าอาสาสมัครล้วนมีความเชื่อมโยงกับ "จิตอาสา" ทั้งสิ้น งานที่เกิดจากผู้ที่มีจิตอาสา มีความหมายอย่างมากกับสังคมส่วนรวม เพราะหมายถึงการเป็นผู้ที่เอื้อเพื่อ เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือสังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้น การเป็น "อาสาสมัคร" ไม่ว่าจะป็นงานใด ๆ ก็แล้วแต่ที่ทำให้เกิดประโยชน์ในทางบวก ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เราควรทำทั้งสิ้น คนที่จะเป็นอาสาสมัครได้นั้น ไม่ได้จำกัดที่ วัย การศึกษา เพศ อาชีพ ฐานะหรือข้อจำกัดใด ๆ ทั้งสิ้น หากแต่ต้องมีจิตใจที่เป็น "จิตอาสา" ที่คิดอยากจะช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมเท่านั้น (ประวิตร พิสุทธิโสภณ, ม.ป.ป.)

ความสำคัญของการมีจิตอาสา

มีผู้ให้ความสำคัญของคำว่า จิตอาสา จิตสาธารณะ และความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ไว้ซึ่งพิจารณาแล้ว มีความใกล้เคียงกัน ดังนี้

จิตอาสานับเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นคุณธรรมประจำใจ จิตอาสาเป็นคุณธรรมที่หมายถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวมที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน ปัจจุบันสังคมไทยคาดหวังว่า จิตอาสาจะเป็นคุณธรรมที่สมาชิกยึดมั่นไม่ว่าจะมีบทบาทอยู่ส่วนใดของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิก

จิตสาธารณะเป็นรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่ง เนื่องจากการกระทำของบุคคลที่ อยู่ในสังคมซึ่งกระทำสิ่งต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสังคมด้วยความสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน ผู้มีจิตสาธารณะจะไม่ช่วยเหลือเฉพาะชุมชนหรือคนที่ตนเองรู้จักเท่านั้น แต่จะเป็นผู้ที่มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือทุกคน ลักษณะเด่นของการมีจิตสาธารณะก็คือ การให้หรือความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ โดยเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้งและมีพฤติกรรมเพื่อสังคม

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Altruism) มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ ความปรารถนาที่จะให้ความรู้สึกเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น และไม่มีแรงจูงใจที่จะรับสิ่งใดจากสิ่งที่ตนเองกระทำเพื่อผู้อื่น และพฤติกรรมเอื้อต่อสังคม (Prosocial behavior) ซึ่งพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมนี้มีลักษณะพฤติกรรมที่สำคัญ ๔ ลักษณะคือ การช่วยเหลือ (helping) การแบ่งปัน (sharing) การปลอบโยน (comforting) และการร่วมรู้สึก (empathy) ทั้งนี้ผลของการกระทำจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นหรือสังคมในทางบวก พฤติกรรมเอื้อต่อสังคมจึงมีความเชื่อมโยงกับความรู้สึกเอื้อเฟื้อ เสียสละ เป็นพฤติกรรมทางสังคมที่สะท้อนถึงการมีจิตสาธารณะของบุคคล (อริวัฒน์ รัตนวงศ์แซ, ศจีมาจ ฦ วิเชียร และปิ่นกนก วงศ์ปั้นเพ็ชร, ๒๕๕๘: ๑๐๓-๑๑๐) การที่บุคคลในสังคมมีความเอื้อเฟื้อ เสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นสิ่งดี และเป็นสิ่งที่จะนำพาสังคมนั้นให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียว อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็ให้ความสำคัญต่อการมีจิตสาธารณะของประชาชน รวมทั้งประเทศไทยด้วย ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ องค์การสหประชาชาติร่วมกับประเทศต่าง ๆ ได้จัดให้เป็นปีอาสาสมัครสากล (international year of volunteer) จึงส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ.๒๕๔๕-๒๕๔๙) ได้เริ่มกล่าวถึงการมีจิตสาธารณะไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน, ๒๕๕๓: ๔๔) และยังคงมีการให้ความสำคัญเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการมีจิตอาสาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ปิยะนาถ สรวินสูตร (๒๕๕๒) กล่าวว่า จิตอาสาเป็นการทำจิตของเราให้เบิกบานอย่าให้จิตของเราขุ่นข้อง ทำงานร่วมกันระหว่างกาย (ภายนอก) และจิตใจ (ภายใน) การทำงานอาสา คือ การทำงานที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ จะทำให้เราทำงานได้อย่างเบิกบานสนุกสนาน จิตเหมือนน้ำใสที่หล่อเลี้ยงชีวิต จึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ หากทำงานหวังผลตอบแทนแล้วไม่ได้รับ จิตจะขุ่นข้นด้วยอารมณ์ท้อแท้เหมือนน้ำใสขุ่นข้นด้วยตะกอน จิตใจจะเกิดรูอุดตัน เวลานั้นจะยิ้มไม่ออก สอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (๒๕๕๐) ที่ได้กล่าวว่า การที่บุคคลมีจิตอาสา การรู้จักให้ก็จะรับด้วยในเวลาเดียวกัน หนึ่งสิ่งที่เราได้รับคือ ความสุข ยิ่งการให้นั้นเต็มไปด้วยความปรารถนาดี ความสุขและความภูมิใจก็จะยิ่งทับทวี รวมทั้งยังเป็นการทำให้ชีวิตมีพลังในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับสังคมอีกด้วย อริสา พิสิฐโสธานนท์ และคณะ (๒๕๕๕) ได้กล่าวไว้ว่า จิตอาสาที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ คือบุคคลที่มีจิตอาสาจะได้รับความสุขจากการให้ด้วยใจ และไม่หวังผลตอบแทน เมื่อมีความสุข ฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน (Endorphin) จะหลั่งโดยอัตโนมัติ ส่งผลให้ผู้ที่มีจิตใจที่เป็นสุข และมีสุขภาพแข็งแรง และการมีจิตอาสายังมีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติในแง่ของการมีชีวิตที่ปลอดภัย เนื่องจากทุกคนร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังผลตอบแทนส่งผลให้สังคมเข้มแข็ง ปัญหาสังคมลดลง ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยมากขึ้น

แนวทางการสร้างจิตอาสา

การสร้างจิตอาสาเป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตอาสาก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตอาสา ถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้ นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางสำคัญในการสร้างจิตอาสายังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ได้แก่

๑. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

๒. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของสังคม ต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และโลกใบนี้

๓. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเองเช่นกัน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

๔. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือสอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ซึ่งทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการจัดกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียน

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ในลักษณะจิตอาสา ประกอบด้วย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้เรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

๒. เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร

๓. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๔. เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ขอบข่าย

๑. เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนา หรือ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมโดยผู้เรียน

๒. ดำเนินการด้วยตนเองในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และมีจิตสาธารณะ

ลักษณะกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

๑. เป็นกิจกรรมที่ผู้ปฏิบัติกิจกรรมปฏิบัติด้วยความสมัครใจ
๒. เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่น/สังคม
๓. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนคิด/ออกแบบเอง

วิธีการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ต้องเน้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ กิจกรรม ร่วมสำรวจ สภาพและปัญหา ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรม ร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมสรุปและ ประเมินผลการจัดกิจกรรม และร่วมรายงานผลพร้อมทั้งเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรม เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ควรจัดให้ผู้เรียนดำเนินการตามกระบวนการ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การสำรวจเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ต้องการทำ สาธารณประโยชน์

ขั้นตอนที่ ๒ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ และจัดลำดับปัญหาตาม ความสำคัญจำเป็นและเร่งด่วนจากมากไปหาน้อย

ขั้นตอนที่ ๓ วางแผน ออกแบบกิจกรรม เขียนโครงการ และจัดทำปฏิทินการปฏิบัติ กิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๔ ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้

ขั้นตอนที่ ๕ ประเมินผลการจัดกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากเสร็จสิ้นการ ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อถอดบทเรียนในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ผลที่เกิดกับผู้ปฏิบัติกิจกรรมและผลที่ เกิดแก่สังคมภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรม จากนั้นนำไปสรุปรายงานและเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การ ปฏิบัติกิจกรรม

แนวทางการวัดและประเมินจิตอาสา

แนวทางการประเมินจิตอาสาต้องใช้ในการประเมินตามสภาพจริงที่เป็นการประเมิน พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนจากกระบวนการทำงานและจากผลงาน โดยใช้แหล่งข้อมูลและ วิธีการอย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับบริบทของการเรียนการสอน โดยหลักการวัดและ ประเมินผลที่เสริมพลังตามสภาพจริงมี ๔ ประการ ได้แก่

๑. ใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย เช่น ผู้เรียน เพื่อน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง
๒. ใช้วิธีและเครื่องมือวัดหลาย ๆ ชนิด เช่น การสังเกต การปฏิบัติ การทดสอบ การรายงานตนเอง

๓. ประเมินหลาย ๆ ครั้งในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนรู้ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน สิ้นสุด ติดตามผล

๔. สะท้อนผลการประเมินสู่การพัฒนาผู้เรียน ในการวัดและประเมินผลจิตอาสา ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลการประเมินให้มาก เพราะหัวใจของการประเมินไม่ได้อยู่ที่ การตัดสินว่าผู้เรียนคนใดมีจิตอาสาหรือไม่มีจิตอาสา หากแต่อยู่ที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในผลการ ประเมินนั้น แล้วกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีจิตอาสาโดยอาศัยกระบวนการ สะท้อนผลการประเมินที่เป็นระบบจนทำให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในตัวผู้เรียน

ข้อปฏิบัติสำหรับการเตรียมตัวเป็นจิตอาสา

๑. รู้จักตัวเอง

๑.๑ ต้องมีความพร้อมทางใจ เพราะอะไรเราถึงต้องการจะทำงานอาสา ต้องตอบ ตัวเองให้ได้ และระลึกถึงสิ่งนี้ไว้ในใจเพราะมันเป็นพลังเต็มใจให้เรามุ่งมั่นทำงานเพื่อสิ่งนี้

๑.๒ ความพร้อมทางกาย นอกเหนือจากใจที่มุ่งมั่นแล้ว สุขภาพร่างกายที่พร้อมก็จะมี ส่วนสำคัญที่ช่วยให้ทำงานจิตอาสาได้อย่างเต็มที่

๑.๓ ความสามารถ ผู้เรียนมีความสามารถหรือความถนัดทางด้านใดเป็นพิเศษที่พร้อม จะช่วยเหลือสังคม

๒. เตรียมตัวและเตรียมใจ

๒.๑ ควรแต่งกายให้สุภาพและเหมาะสมกับงานอาสาที่จะไปทำ

๒.๒ ควรวางแผนการเดินทาง และต้องตรงต่อเวลาที่นัดหมาย

๒.๓ เตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่อาจจะมี

๒.๔ รับประทานอาหารให้เรียบร้อย (ไม่ควรคาดหวังว่าจะไปรับประทานอาหาร)

๒.๕ แจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่าจะไปไหน ทำอะไร และนัดแนะว่าจะติดต่อกันได้

อย่างไร

๓. ก่อนลงมือปฏิบัติงาน

๓.๑ ติดต่อครูผู้ประสานงานในพื้นที่เพื่อทำงานจิตอาสา

๓.๒ เลือกงานที่เหมาะสมกับตนเอง และความถนัดที่เรามี

๓.๓ หากมีข้อสงสัยให้สอบถามกับครูผู้ประสานงาน

๔. พร้อมปฏิบัติงาน

๔.๑ ประจําจุดต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๔.๒ หากปฏิบัติงานแล้วพบปัญหาอุปสรรคให้แจ้งกับผู้ดูแลในจุดนั้น ๆ ทันที

๔.๓ ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน

๔.๔ ไม่ฝืนทำงานเกินกำลังความสามารถของตนเอง ถ้าทำไม่ไหวให้แจ้งครูผู้ประสานงาน

๕. หลังจากเสร็จงาน

๕.๑ ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่

๕.๒ ทบทวนในสิ่งที่ตัวเองได้ทำ มีความประทับใจ ความสุขใจใดบ้าง

๕.๓ หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อเสนอแนะโปรดแจ้งกับครูผู้ประสานงาน

ข้อเตือนใจในการทำงานจิตอาสา

๑. พร้อมที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ

๒. ไม่แสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ แอบแฝง

๓. ระมัดระวังที่จะไม่นำสิ่งของหรือเครื่องใช้ของผู้อื่นมาใช้โดยพลการ

๔. ผู้เรียนจิตอาสาทุกคนมีเท่าเทียมกัน ไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น

๕. ผู้เรียนทุกคนควรให้เกียรติกัน

๖. จงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีเมตตาต่อกัน

๗. จงทำจิตให้แจ่มใสด้วยใจบริการ

จะเห็นได้ว่าจิตอาสาเป็นเสมือนกิจกรรมที่หลอมรวมการทำงานจากภายนอกด้วยร่างกาย และการทำงานจากภายในจิตใจเข้าไว้ด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อเราได้กระทำการที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทนแล้วนั้น ด้วยจิตบริสุทธิ์ จิตของเรา ก็จะอิมเอิบเป็นสุข ส่งผลให้ร่างกายมีการหลั่งฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน (Endorphin) เป็นฮอร์โมนที่ช่วยให้ร่างกายตื่นตัว กระปรี้กระเปร่าอยู่เสมอ จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความสำคัญของจิตอาสา นั้น นอกจากจะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลทำงานหรือ กิจกรรมเพื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติแล้ว ก็ยังมีผลให้บุคคลที่มีจิตอาสานั้นมีจิตใจที่เป็นสุขอีกด้วย

จิตอาสาในเยาวชน

จิตอาสาเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ การปลูกฝังจิตสาธารณะควรเริ่มตั้งแต่เด็ก ให้เด็กมีพัฒนาการโดยอาศัยการสอน ฝึกฝนจากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้นควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยและควรทำให้เหมาะสมกับวัย

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝึ่ง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องเด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสม

ปัจจุบันสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน เป็นประเด็นที่สังคมมีความห่วงใย เนื่องจากเด็กในปัจจุบันอยู่ในสภาวะแวดล้อม และความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่กดดันให้พ่อแม่ต้องทำงานจนไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก หรือเลี้ยงดูในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม เป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น เช่น ปัญหายาเสพติด การพนัน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาทะเลาะวิวาท ปัญหาการติดเกม ติดอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในที่สุด (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่, ๒๕๕๒) แต่อีกฝั่งหนึ่งของสังคมยังมีกลุ่มเยาวชนที่มี "จิตอาสา" รวมกลุ่มกันทำเรื่องดี ๆ กระจายอยู่ในสังคมทั่วประเทศไทย บางกลุ่มสร้างภูมิคุ้มกันให้ตัวเองและเพื่อนพ้อง บางกลุ่มสละเวลาพัฒนาสังคมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ระดับบ้าน โรงเรียน ชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด บางกลุ่มร่วมกับผู้ใหญ่พัฒนาอาชีพ บางกลุ่มก็ร่วมกันพัฒนาความเป็นอยู่ด้วยตนเอง ดังเช่น นางสาวกิติมา ขุนทอง ผู้ประสานงานเครือข่ายลุ่มน้ำแม่แม่-แม่แนะะ จังหวัดเชียงใหม่ เล่าว่าเมื่อครั้งที่ยังเรียนอยู่มหาวิทยาลัย ตนเป็นคนหนึ่งในกระแสปะชุนและความพุ่มเฟิอย ทั้ง ๆ ที่พื้นฐานบ้านเกิดเป็นคนที่อยู่กับชนบทกับป่าเขา ต่อมาได้มีโอกาสเข้ามาเป็นอาสาสมัครในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง โดยในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่นนั้น เยาวชนจากทุกกลุ่มจะแบ่งกลุ่มกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานด้านอาสาสมัคร หรือ "จิตอาสา" และการทำงานเพื่อผู้อื่น ซึ่งวิธีการและกระบวนการ รวมถึงการเผชิญกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ก็จะมี ความแตกต่าง เมื่อได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้วิธีการทำงาน แนวคิด กระบวนการ หรือประเด็นในการทำงานใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม หลายคนกล่าวว่า เวทีนี้เป็นเวทีที่ทำให้ได้มองย้อนไปถึงช่วงเวลาที่ตนเองลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ (ซึ่งก่อนหน้านี้เมื่อทำงานอาสาสมัครแล้ว ไม่เคยนึกย้อนกลับไปเลยว่าตนได้เรียนรู้อะไร เพื่อนได้เรียนรู้อะไร) เพื่อกำหนดทิศทางการก้าวต่อไปข้างหน้าร่วมกัน แต่กิจกรรมในครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางการทำงานที่น่าจะเป็นประโยชน์ อีกทั้งยังได้เครือข่ายเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำงานระดับประเทศร่วมกันอีกด้วย นอกจากนี้ยังทำให้พบว่าเราเรียนรู้ที่จะ "ให้" คนอื่นมากขึ้น เมื่อเราเรียนรู้ที่จะ "ให้" หรือคิดถึงตัวเองน้อยลง แล้วกลับมาคิดว่าตัวเองจะทำอะไรให้กับคนอื่นได้บ้าง พร้อมเปิดใจรับสิ่งต่าง ๆ และเลือกที่จะเรียนรู้กับผู้อื่นมากขึ้นนั่นเอง (กิติมา ขุนทอง, ๒๕๕๐)

วิธีสอนเยาวชนให้มีจิตอาสา

เรื่องของจิตอาสาและจิตสาธารณะนั้น ในเรื่องของกรปลูกฝึ่งและส่งเสริม เราสามารถปลูกฝึ่งและส่งเสริมเด็กมีใจเป็นจิตอาสาได้หลายวิธี ดังนี้ (www.trueplookpanya.com)

๑. บุคคลใกล้ชิดเป็นตัวอย่างที่ดี ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา ได้กล่าวไว้ว่า เด็กนั้นเรียนรู้ผ่านตัวแบบที่มีอิทธิพล ซึ่งตัวแบบที่มีอิทธิพลนั้นก็คือนักเรียนในครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดนั่นเอง ไม่ว่าจะป็นพ่อแม่ผู้ปกครองหรือคุณครู ถ้าต้องการสอนให้เด็กและเยาวชนมีหัวใจจิตอาสาและจิตสาธารณะแล้ว ก็ควรที่จะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของการเป็นจิตอาสาและจิตสาธารณะ เช่น ช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ไม่สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ ไม่จอดรถในพื้นที่เฉพาะ และรู้จักใช้และรักษาของส่วนร่วมต่าง ๆ เป็นต้น

๒. ส่งเสริมให้เด็กมีหน้าที่ การส่งเสริมให้เด็กมีหน้าที่ต่าง ๆ นั้นจะช่วยให้เขารู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งในสังคมนั้น ๆ เช่น ให้ช่วยเหลืองานบ้านตามความเหมาะสม หรือการตั้งเวรประจำวันในการดูแลทำความสะอาดห้องเรียน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้เขาเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่คิดถึงคนอื่น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขาเป็นคนที่มีจิตอาสาตนเอง

๓. สอนเด็กให้เป็นคนคิดถึงส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม คือควรปลูกฝังให้เด็กช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ฝึกให้ลูกรักษาความสะอาดของส่วนรวม เช่น รู้จักทิ้งขยะเป็นที่เป็นเวลา ไปที่สวนสาธารณะก็จะไม่เด็ดดอกไม้ไปไม่เล่น หรือเวลาเข้าห้องน้ำสาธารณะก็ควรรักษาความสะอาดเพื่อให้คนอื่นสามารถมาใช้ต่อได้ เป็นต้น

๔. ชวนเด็กไปบริจาคสิ่งของหรือทำกิจกรรมอาสา การพาเด็ก ๆ ไปเยี่ยมสถานสงเคราะห์หรือไปเยี่ยมบ้านคนชรา นั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดี ให้เขาได้มีโอกาสสัมผัสความเป็นจิตอาสาโดยตรง อันจะส่งผลให้เขาปฏิบัติตนด้วยจิตอาสาและจิตสาธารณะตามความเคยชิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีสำหรับเขาในภายภาคหน้า

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมจิตอาสา นั้น จะช่วยให้เยาวชนลดความเห็นแก่ตัวลง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมหรือผลกระทบจากการกระทำของตนที่มีต่อผู้อื่น การมีจิตอาสาจะนำไปสู่การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ และพบความปิติสุขจากการได้เป็นผู้ให้อย่างแท้จริง นำไปสู่ความภูมิใจในตนเอง และมีความรู้สึกที่ตัวเองมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับ เป็นที่รักใคร่ของคนอื่น อันมีผลให้เมล็ดพันธุ์ "จิตอาสา" ในจิตใจของเขายิ่งงอกงาม เกิดแรงบันดาลใจอยากช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมมากขึ้น และในที่สุดก็จะทำให้เยาวชนเหล่านี้ได้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคตได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

พระมหาธีระยุทธ จิตตบุญโญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (๒๕๖๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามศาสตร์สมัยใหม่ ๒) เพื่อศึกษาการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีของอำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยแบบวิจัยพัฒนา ลงพื้นที่ และจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๑ รูป/คน ก่อนทดลองกลุ่มเป้าหมาย ๓๐ คน มีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๐ รูป/คน การวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม และเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษวิจัย พบว่า ๑) ปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้นกับเยาวชนในหลายพื้นที่ในจังหวัดตรัง อาทิ ขาดความรับผิดชอบ เห็นแก่ตัว ขาดความกตัญญูกตเวที เพราะความหลากหลายด้านของวัฒนธรรม ศาสนา และประเพณี การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพจึงเป็นเสมือนสายใยทางสังคม อันจะเป็นตัวเชื่อมโยงคนในสังคมให้มีความสามัคคีปรองดองและเกิดสันติสุขทั้งในจิตใจและสังคม ๒) การพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบสันติภาพ มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ด้านสันติภายใน การจัดการความขัดแย้งด้วยพุทธสันติวิธี ด้วยเครื่องมือพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา เถรวาท คือหลักสังคหัตถุธรรมประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมานัตตา ๓) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธีด้วย M-V-P-U-T-C MODEL โดยมีกระบวนการพัฒนา ๖ ด้าน คือ ๑) การสร้างสันติภายใน ๒) จิตอาสาต้นแบบ ๓) เครื่องมือพุทธสันติวิธี ๔) ความเข้าใจความต่างแบบพหุวัฒนธรรม ๕) ทำงานเป็นทีมและผู้นำ และ ๖) สื่อสารสารสนเทศ เกิดผลลัพธ์เป็นภาวित ๔ คือ พัฒนากายสงบจนครบสิ้น พัฒนาศีลสมบูรณ์ เพิ่มพูนค่า พัฒนาจิตใกล้ชิดกับศรัทธา พัฒนาปัญญาแจ่มแจ้ง

พระสราวุฒิ วิสุทโธ (สุวรรณชัย), สมศักดิ์ บุญปุ และ ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ (๒๕๖๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำแนกตามโรงเรียนและระดับชั้นเรียน และ ๓) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) เป็นการผสมผสานระหว่างงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๕ คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียน

ภาพรวม ๕ ด้าน อยู่ในระดับมาก รายชื่ออยู่ในระดับมาก คือ งานส่งเสริมสุขภาพ งานพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและบริเวณใกล้เคียง งานทำความสะอาดสถานที่ งานจัดการขยะภายในโรงเรียน และชื่อที่อยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ งานสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ ตามลำดับผลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นและโรงเรียน พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ผลการเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร คือ โรงเรียนควรจัดให้เด็กนักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำมาความสะอาดห้องเรียน มีถังขยะ และนักเรียนมีการแก้ไขปัญหาเรื่องขยะอย่างถูกวิธี ส่วนกิจกรรมปลูกฝังด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนเห็นว่าคุณค่าของความซื่อสัตย์ต่อตน ต่อเพื่อน ผู้ปกครอง และต่อสถาบันควรจัดกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพตนเอง ปราศจากโรคภัยเรื่องของการดูแลสุขภาพตนเองให้มากขึ้น ร่วมมือกับชุมชนและมีจิตสำนึกที่ดีต่อโรงเรียนและส่วนรวม รักความสงบเรียบร้อย ทำให้เข้าใจตนเอง และผู้อื่นไปด้วยอย่างสงบสุข

แสงอาทิตย์ เจ้จันตพงษ์, เสาวณีย์ ลีขาบัณฑิต และ ปัญญา ธีระวิทยาเลิศ (๒๕๖๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้บริหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน ๒) สร้างรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน ๓) ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน และ ๔) ทดลองใช้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการ ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ๒) สร้างรูปแบบฯ ๓) ประเมินความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบฯ ๔) ทดลองใช้รูปแบบฯ รวมกลุ่มตัวอย่าง ๒๖๐ คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ๑) สภาพปัจจุบันการดำเนินการด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้บริหาร มีความต้องการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุดในด้านส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๘๖ ๒) รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ ๒๑ สำหรับผู้บริหาร ประกอบด้วย องค์ประกอบทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านนโยบายการบริหาร กิจกรรมจิตอาสา ด้านวัตถุประสงค์การบริหารกิจกรรมจิตอาสา ด้านลักษณะกิจกรรมจิตอาสา และด้านหลักการจัดการเรียนรู้กิจกรรมจิตอาสา ๓) ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่ามีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และ ๔) ผลการทดลองการใช้รูปแบบฯ ความพึงพอใจของนักเรียนต่อรูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสาของนักเรียน อยู่ในระดับมาก

ศรีไชย โพธิ์ศรี, อัจฉรา คำมะทิพย์, วาสนา หน่อสีดา และ สุปราณี โรจน์สุพร (๒๕๖๔) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดโปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมจิตอาสาและทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลและทดลองโปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมจิตอาสาและทัศนคติต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี มีระเบียบวิธีวิจัย คือ การวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ ๑ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี ที่เรียนรายวิชาทักษะชีวิต ทั้งหมดจำนวน ๑๙๑ คน เครื่องมือในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ๓ กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาทักษะชีวิต, การศึกษาดูงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในหลวงรัชกาลที่ ๙ และ การออกแบบโครงการและจัดกิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบวัดพฤติกรรมจิตอาสา และ แบบสอบถามทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมจิตอาสา ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(๑๙๐) = ๑๐.๘๕, p < .๐๐๑$) โดยหลังเข้าร่วมโปรแกรม ($M = ๑๒๙.๑๓, SD = ๒๗.๘๓$) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ($Mean = ๑๑๒.๑๙, SD = ๒๙.๓๘$) และคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(๑๙๐) = ๑๔.๑๑, p < .๐๐๑$) โดยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต ($Mean = ๖๓.๔๖, SD = ๙.๔๒$) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ($Mean = ๕๖.๗๐, SD = ๘.๒๐$) สรุปผลการวิจัย ได้ว่า โปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต สามารถเพิ่มพฤติกรรมจิตอาสาและทัศนคติต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรเพิ่มการบูรณาการกิจกรรมร่วมกับงานกิจการนักศึกษา และข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีนำโปรแกรมไปใช้และทำวิจัยซ้ำในวิทยาลัยพยาบาลอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของนักศึกษาพยาบาล

สังคม ประเสริฐสังข์ และ พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี (๒๕๖๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ (รัชกาลที่ ๑๐) ของโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกข้าง อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาระดับจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกข้าง ๒) เพื่อเปรียบเทียบจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกข้าง จำแนกตาม อายุ เพศ และระดับชั้นเรียน ของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกข้าง ระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๗๒ คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) และทดสอบค่าเอฟ (F-test) หรือความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า ๑) ระดับจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกช้าง อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย จำนวน ๓ ด้าน คือ ด้านการเสียสละ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ๔.๒๑ รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ และด้านความมุ่งมั่นพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๙ ตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกช้าง อำเภอสระใคร จังหวัดหนองคาย ดำเนินการโดยทดสอบสมมติฐานหาค่าความแตกต่างระหว่างตัวแปรกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน เพศต่างกัน และระดับชั้นเรียนต่างกัน มีเรื่องการส่งเสริมจิตอาสาจิตสาธารณะ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากงานวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนควรจัดกิจกรรมจิตอาสาโดยให้นักเรียนเป็นผู้คิดและสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนา หรือ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคมโดยนักเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ การให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพตนเอง การร่วมมือกับชุมชน และมีจิตสำนึกที่ดีต่อโรงเรียนและส่วนรวม รักความสงบ เรียบง่าย ทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นไปด้วยอย่างสงบสุข

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) ๒) ส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP และ ๓) ศึกษาผลการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) ซึ่งคณะผู้ศึกษาขอเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็น ๓ ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง)

ระยะที่ ๒ การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

ระยะที่ ๓ การศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP

โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระยะที่ ๑ การศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง)

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ๓ แหล่ง ดังนี้ คือ ๑) สอบถถามนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้น ๒) สัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้สอน และ ๓) ศึกษาโดยการวิเคราะห์จากรายงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี ของโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง)

๑. กลุ่มเป้าหมาย

๑.๑ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน

๑.๒ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

๒.๑ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

- แบบสอบถามสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ สำหรับสอบถามนักเรียน
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน
- แบบบันทึกการสังเคราะห์ข้อมูลจากรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี

๒.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน

๒.๒.๒ สร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

หลังจากได้ร่างแบบสอบถามที่เหมาะสมแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษา ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ใช้การเลือกแบบจะจงจำนวน ๕ คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นของข้อคำถามกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา และนิยามศัพท์เฉพาะ ในการนี้ใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective Congruence) ของแบบประเมินรายชื่อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ถึง ๑.๐๐ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

- ๑) ดร.อรรวรรณ แสงสุวรรณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต ๒
- ๒) นายนรินธรณ์ เช่งล้ำ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาปทุมธานี
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร อาจารย์มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
- ๔) นายเอศรา แสนกันคำ ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะ ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนวัดสามง่าม จังหวัดนครปฐม
- ๕) รองศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๖๐ - ๑.๐๐

๒.๒.๓ ปรับปรุงแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

๒.๒.๔ พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปให้นักเรียนตอบแบบสอบถามโดยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ ให้ครูประจำชั้นอ่านให้นักเรียนตอบ ส่วนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๖ ให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยตนเอง และสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนถึงสภาพปัญหาของการมีจิตอาสาของนักเรียนในโรงเรียน

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของนักเรียน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ระดับคุณภาพการมีจิตอาสาตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๕๖)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับมากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับมาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน และการศึกษารายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี ของโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) สังเคราะห์โดยใช้การพรรณนา

ระยะที่ ๒ การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

คณะผู้ศึกษาดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ๒ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกระบวนการและกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ตามกระบวนการ SA STEP

การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยนำข้อมูลจากระยะที่ ๑ มาออกแบบกระบวนการและกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของนักเรียน

๑. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) จำนวน ๙ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกการยกร่างกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ ๕A STEP ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาดังนี้

๒.๑ คณะผู้ศึกษาจัดกิจกรรม Focus Group ผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการออกแบบกระบวนการ และกิจกรรมการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน ตามกระบวนการ 5A STEP และกำหนดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา โดยใช้เรื่อง “การรักษาความสะอาด” เป็นประเด็นการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน

๒.๒ ยกร่างกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ตามขั้นตอนดังนี้

A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ และเน้นย้ำถึงความสำคัญ ประโยชน์ และผลกระทบของการรักษาความสะอาด การเป็นผู้มีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาด รวมถึงสร้างความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนทุกคนที่ต้องมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดภายในโรงเรียน ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่รักษาความสะอาดของนักเรียนทุกคน ให้นักเรียนนำเสนอวิธีการรักษาความสะอาดที่มีประสิทธิภาพ เกิดผลรวดเร็ว โดยการจัดประชุมปฏิบัติการเฉพาะกิจ สอดแทรกในการประชุมประจำสัปดาห์ การประชาสัมพันธ์ การให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการหาวิธีป้องกันหรือลดปัญหา

A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาร่วมกัน เป็นการดำเนินการที่ต่อยอดจากขั้นที่ ๑ นำความรู้ ความเข้าใจการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาด เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับความจำเป็นในการนำกระบวนการมาใช้ในการพัฒนา และร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมมือรวมพลังกัน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาทั้งระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาการมีจิตอาสาให้สูงขึ้น และพัฒนาให้สู่เป้าหมายร่วมกัน

A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ เป็นการดำเนินงานตามกิจกรรมส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียน ที่มีการตกลงร่วมกัน ได้แก่

- ๑) กิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน
- ๒) กิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- ๓) กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)
- ๔) กิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์
- ๕) กิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด

A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา ด้วยการนิเทศ / PLC เพื่อเป็นการเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมและวิธีปฏิบัติกิจกรรมการรักษาความสะอาดในขณะดำเนินกิจกรรมโรงเรียนสนับสนุน ติดตามและประเมินผลการรักษาความสะอาดของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความร่วมมือในการรักษาความสะอาด รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้การรักษาความสะอาดบรรลุตามวัตถุประสงค์

A5 : Award ยกย่องเชิดชูนักเรียนหรือกลุ่มนักเรียนที่มีวิธีการรักษาความสะอาดที่เหมาะสม ประทับใจ แปลกใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ และเกิดจากการมีจิตอาสาจนเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และสร้างนักเรียนต้นแบบเพื่อให้นักเรียนคนอื่นต้องการเดินรอยตามเพื่อนหรือพี่ที่เป็นต้นแบบ อันเป็นการจูงใจให้เกิดการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดในวงกว้าง

๒.๓ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ คน (เป็นผู้เชี่ยวชาญเป็นชุดเดียวกับการประเมินแบบสอบถามสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียน) ประเมินตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) ผลการประเมินตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ากระบวนการส่งเสริมจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ข้อมูลดังภาคผนวก ข

๒.๔ เก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นที่ได้ สำหรับในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน ก่อนนำไปดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาและจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ระดับคุณภาพการมีจิตอาสาตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลความหมายของบุญชม ศรีสะอาด (๒๕๕๖) ดังนี้

- ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด
- ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก
- ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง
- ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย
- ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

คณะผู้ศึกษาได้นำกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มาใช้ดำเนินการทุกขั้นตอนกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน โดยชี้แจงขั้นตอนการดำเนินการ A1- A5 และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน ตามขั้นตอน A1 – A5 โดยเน้นกิจกรรม A3 คือ

- ๑) กิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน
- ๒) กิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- ๓) กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)
- ๔) กิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์
- ๕) กิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

๒.๑ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบประเมินการดำเนินงานตามกระบวนการ 5A STEP เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ

๒.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๒ สร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม นำไปให้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นของข้อคำถามกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ในการนี้ใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective) ของแบบประเมินรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ถึง ๑.๐๐ ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษา จำนวน ๕ คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกับที่พิจารณาแบบสอบถามสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๖๐ – ๑.๐๐

๒.๒.๓ ปรับปรุงแบบประเมินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

๒.๒.๔ พิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษานำแบบประเมินไปให้ผู้บริหารและครูผู้สอน ประเมินการดำเนินงาน ส่งเสริมจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน และนำแบบประเมินมาวิเคราะห์ข้อมูล

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ระดับการปฏิบัติของนักเรียน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๕๖)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ ๓ การศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP

๑. กลุ่มเป้าหมาย

๑.๑ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน

๑.๒ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน

๑.๓ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน ๓๐ คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากผู้ปกครอง ของนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียนประจำห้องเรียน ห้องเรียนละ ๕ คน รวม ๓๐ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

๒.๑ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบประเมินการมีจิตอาสา ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) ซึ่งเป็นมาตรา ส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๓ ชุด สำหรับนักเรียน สำหรับผู้บริหารและครูผู้สอน และ สำหรับผู้ปกครองนักเรียน

๒.๒ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักเรียน

๒.๒.๒ สร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

คณะผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องระหว่างประเด็นของข้อคำถามกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา และนิยามศัพท์เฉพาะ ในการนี้ใช้การวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective Congruence) ของแบบประเมินรายข้อ แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๕๐ ถึง ๑.๐๐ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน เป็นชุดเดียวกับผู้ที่พิจารณาแบบสอบถามสภาพปัญหาการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง ๐.๖๐ - ๑.๐๐

๒.๒.๓ ปรับปรุงแบบประเมินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

๒.๒.๔ พิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาต่อไป

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้ศึกษานำแบบประเมินไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ภายหลังจากจัดกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนเสร็จแล้ว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลกับ นักเรียน โดยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๒ ให้ครูประจำชั้นอ่านให้นักเรียนตอบ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓-๔ ให้นักเรียนทำแบบสอบถามด้วยตนเอง เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารและครูผู้สอน และเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ปกครอง

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมิน โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และให้ระดับการมีจิตอาสาตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, ๒๕๕๖)

๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับมากที่สุด

๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับมาก

๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง

๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับน้อย

๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง มีจิตอาสาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP คณะผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้ศึกษาได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n แทน	จำนวนกลุ่มเป้าหมาย
μ แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมาย
ρ แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้ประเด็นการรักษาความสะอาด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ดังนี้

๑. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง)

๑.๑ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) จากการใช้แบบสอบถามนักเรียน

ที่	รายการ	n = ๕๘		ระดับปฏิบัติ
		μ	ρ	
	ด้านแรงจูงใจอาสา	๒.๘๓	๐.๘๓	ปานกลาง
๑	ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๒.๔๘	๐.๘๘	น้อย
๒	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบ ศักยภาพของตนเอง	๒.๔๗	๐.๘๖	น้อย
๓	ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๓.๑๒	๐.๗๐	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๕๘		ระดับปฏิบัติ
		μ	ρ	
๔	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ได้เพื่อนใหม่	๒.๘๓	๐.๖๓	ปานกลาง
๕	การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ	๓.๒๔	๐.๔๓	ปานกลาง
	ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	๓.๑๑	๐.๗๐	ปานกลาง
๖	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๓.๓๔	๐.๗๑	ปานกลาง
๗	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๓.๒๔	๐.๕๔	ปานกลาง
๘	ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด	๒.๙๗	๐.๙๙	ปานกลาง
๙	ฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ	๓.๐๓	๐.๖๒	ปานกลาง
๑๐	ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	๒.๙๘	๐.๔๘	ปานกลาง
	ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๓.๐๗	๐.๗๙	ปานกลาง
๑๑	ฉันเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อรักษาความสะอาดของส่วนรวม	๒.๙๕	๐.๕๑	ปานกลาง
๑๒	ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน	๓.๕๒	๐.๖๘	มาก
๑๓	เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม ฉันจะเข้าร่วมเสมอ	๓.๑๖	๐.๕๙	ปานกลาง
๑๔	ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน	๓.๓๘	๐.๖๗	ปานกลาง
๑๕	ฉันช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน	๓.๒๒	๐.๔๒	ปานกลาง
๑๖	ฉันตักเตือนหรือห้ามปรามเพื่อนไม่ให้ขีดเขียนโต๊ะ / ฝาผนังห้องเรียน	๒.๙๓	๐.๙๗	ปานกลาง
๑๗	ฉันเข้าร่วมกับชุมชนในการรักษาความสะอาด	๓.๑๖	๐.๗๐	ปานกลาง
๑๘	ฉันไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๓.๐๕	๐.๗๔	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๕๘		ระดับปฏิบัติ
		μ	ρ	
๑๙	เมื่อนั่งเห็นขยะตกอยู่ ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่รีรอ	๒.๔๗	๐.๙๙	น้อย
๒๐	ฉันคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๒.๘๖	๐.๙๖	ปานกลาง
	รวม	๓.๐๒	๐.๙๙	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียน

จากตารางที่ ๔.๑ สภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) ที่ประเมินโดยนักเรียน พบว่า ระดับการปฏิบัติด้านจิตอาสารักษาความสะอาดของนักเรียนโดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.02$) โดยด้านการช่วยเหลือผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.11$) รองลงมาคือด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ($\mu = 3.07$) และด้านแรงจูงใจอาสา ($\mu = 2.83$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า

ด้านแรงจูงใจอาสา นักเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ๓ ข้อ และในระดับน้อย ๒ ข้อ โดยข้อที่ ๕ การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.24$) รองลงมาคือ ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.12$) ส่วนการทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบศักยภาพของตนเองมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 2.47$)

ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่ ๖ เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.34$) รองลงมาคือเมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ ($\mu = 3.24$) ส่วนฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสา รักษาความสะอาดมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 2.97$)

ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม นักเรียนมีการปฏิบัติในระดับมากจำนวน ๑ ข้อ ระดับปานกลาง จำนวน ๘ ข้อ และระดับน้อยจำนวน ๑ ข้อ โดยข้อที่ว่า ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.52$) รองลงมาคือ ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน ($\mu = 3.34$) ส่วนข้อที่ว่าเมื่อนั่งเห็นขยะตกอยู่ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่รีรอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 2.47$)

๑.๒ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชูฏร์ (เอนกนาครราชูฏร์บำรุง) ด้านการรักษาความสะอาด จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน

สภาพปัญหาการมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนพบว่านักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา เนื่องจากการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเน้นตามปฏิทินการศึกษาหรือประเพณีหลักของไทย เช่น การไหว้ครู วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซ้ำซาก จำเจ ที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาแบบเดิม ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา อีกทั้งผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ทำกิจกรรม โรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียนวัดศรีราชูฏร์ (เอนกนาครราชูฏร์บำรุง) กล่าวว่า “ทางโรงเรียนของเราจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมอาสาเป็นไปตามปฏิทินการศึกษา ตามประเพณีซึ่งถือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง หรือประยุกต์อะไรใหม่ ก็เห็นว่าจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมก็เหมือนเดิมทุกปี ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน คือครูต้องให้เด็กนักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นว่าต้องการทำกิจกรรมแบบไหนอย่างไร ที่ไหน เพราะอะไร เพื่อที่จะได้ตรงตามความต้องการของนักเรียน นักเรียนจะได้เต็มใจและอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามที่ตัวเองต้องการ” (ผู้บริหารสถานศึกษา, สัมภาษณ์)

ครูผู้สอนท่านหนึ่งกล่าวว่า “โรงเรียนของเรามีกิจกรรมตามประเพณีไทย กิจกรรมจิตอาสาที่เช่นกัน ซึ่งถือว่ามีกิจกรรมจิตอาสาแบบเดิม ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติกันมานาน จึงทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน จึงควรจัดกิจกรรมอาสาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ และอยากที่จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ โดยที่ไม่ได้โดนบังคับและรู้ว่าเป็นการเรียนรู้นอกห้องเรียน” (ครูผู้สอนคนที่ ๑, สัมภาษณ์)

ครูผู้สอนอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “ทางโรงเรียนไม่มีนักเรียนที่เป็นต้นแบบที่มีจิตอาสา จึงทำให้นักเรียนไม่มีแรงจูงใจอาสา ไม่มีผู้นำที่เป็นจิตอาสา ไม่มีชมรมจิตอาสา ที่ช่วยน้อง ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนควรมีการจัดชมรม ที่ช่วยน้อง ตามกำลังความสามารถที่นักเรียนแต่ละคนพอจะช่วยเหลือกันได้ทั้งในเรื่องการเรียน การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน นักเรียนจึงควรมีต้นแบบเพื่อเพิ่มพลังขับเคลื่อนให้นักเรียนทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้อง มีแรงจูงใจในการอยากจะทำ หรือกระทำโดยไม่ได้รู้สึกลำบากใจ กระทำด้วยความเต็มใจ” (ครูผู้สอนคนที่ ๒, สัมภาษณ์)

ครูผู้สอนอีกท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ทางโรงเรียนของเรามีงบประมาณในการจัดกิจกรรมจิตอาสาค่อนข้างน้อย จึงทำให้การจัดกิจกรรมและโครงการจิตอาสาไม่ตรงความต้องการของนักเรียน ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน จึงควรจัดงบประมาณเพื่อส่งเสริมการจัดกิจกรรม/ โครงการส่งเสริมคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนักเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดจิตอาสา” (ครูผู้สอนคนที่ ๓, สัมภาษณ์)

ครูอีกท่านหนึ่งกล่าวว่า “นักเรียนส่วนใหญ่ละเลยการทำความดีในการช่วยเหลือครู ช่วยเหลือเพื่อน หรือกระทั่งพ่อแม่ เพราะมองว่าไม่ใช่เรื่องของตนเอง ดังนั้น แนวทางการส่งเสริม พฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนจึงควรปรับเปลี่ยนทัศนคติใหม่ และควรเปลี่ยนค่านิยมของเด็กโดย การจัดกิจกรรมจิตอาสาต่าง ๆ ที่แสดงถึงการช่วยเหลือคนอื่น นักเรียนจะได้เกิดซึมซับ” (ครูผู้สอนคนที่ ๔, สัมภาษณ์)

๑.๓ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) จากการศึกษาเอกสารรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการวิเคราะห์รายงานโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ในรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี พบว่า โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) มีกระบวนการที่พัฒนาเด็กที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเองได้ มุ่งเน้นความสำคัญของการพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า โรงเรียนยังดำเนินการด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา และเพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียน ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครู รวมทั้งข้อมูลจากการศึกษารายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี สรุปได้ว่า พฤติกรรมด้านการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์(เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ยังอยู่ในระดับที่เป็นปัญหา นักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา การจัดกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเน้นตามปฏิทินการศึกษา หรือ ประเพณีหลักของไทย เช่น การไหว้ครู วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซ้ำซาก จำเจ ที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาแบบเดิม ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา อีกทั้งผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ทำกิจกรรม โรงเรียนยังดำเนินการด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร เนื่องจากขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา และกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง

๒. การดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

๒.๑ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกระบวนการและกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง)

ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกิจกรรมจิตอาสาการรักษาความสะอาดที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ตามกระบวนการ 5A STEP โดยนำข้อมูลจากการดำเนินงานระยะที่ ๑ มาวิเคราะห์ เพื่อออกแบบกระบวนการและ กิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน พบว่า กระบวนการ 5A STEP สามารถปรับใช้ได้ดีและเหมาะสมกับ บริบทของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยมีผลการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่ A1 -A5 ดังนี้

A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการประชุมปฏิบัติการ ร่วมกับผู้บริหาร คณะครู นักเรียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการประชุม พบว่า นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญ ของการมีจิตอาสา รู้ เข้าใจ และเห็นประโยชน์ของการมีจิตอาสา รับรู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหาก ทุกฝ่ายไม่ร่วมมือร่วมใจกันรักษาความสะอาดในโรงเรียน มีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน ในการช่วยกันรักษาความสะอาด และสัญญาว่าจะร่วมกันหาวิธีป้องกันหรือลดปัญหาขยะ จากนั้น ผู้บริหารประชุมกับคณะครูและคณะกรรมการนักเรียน เพื่อทำความเข้าใจในการดำเนิน กิจกรรม พร้อมกับจัดทำข้อตกลงในการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยเน้นเรื่องจิตอาสาการรักษาความสะอาด

A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาด้วยกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันและ พัฒนาการมีจิตอาสาทั้งระบบ รวมทั้งเกิดพลังในการพัฒนาจิตอาสาการรักษาความสะอาด โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) จึงได้นำข้อตกลงที่ได้ในกระบวนการ A๑ มากำหนด เป็นแนวทางการปฏิบัติ โดยเน้นการมีส่วนร่วม (Participation) ของทุกฝ่าย โดยให้ครูผู้สอนทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียนทำ MOU กับครูประจำชั้น เพื่อพัฒนาการมีจิตอาสาของนักเรียน ให้สูงขึ้นและพัฒนาให้สู่เป้าหมายร่วมกัน

A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ จากข้อตกลงและแนวทางการดำเนินงาน ที่กำหนดร่วมกัน โรงเรียนได้พัฒนากิจกรรมส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียน โดยกำหนดไว้ ๕ กิจกรรม ได้แก่

- ๑) กิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน
- ๒) กิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- ๓) กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)
- ๔) กิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์
- ๕) กิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด

A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา จากการดำเนินกิจกรรมทั้ง ๕ กิจกรรม ดังกล่าว พร้อมทั้งโรงเรียนได้มีการนิเทศ และจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) เพื่อรับฟังและให้เสนอแนะ แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน โรงเรียนได้ประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สัปดาห์ละ ๑ ครั้ง นอกจากนี้ โรงเรียนยังสนับสนุน ติดตามและประเมินผลการร่วมมือของครูและ นักเรียนในการรักษาความสะอาดตามข้อตกลง (MOU) ผลจากการทำกิจกรรม A4 พบว่า มีการนิเทศ ติดตามการดำเนินงานจากฝ่ายบริหารจำนวน ๒ ครั้ง และประชุมคณะครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ในประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขร่วมกัน เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในวันศุกร์สุดสัปดาห์ จำนวน ๕ ครั้ง

A5 : Award ยกย่องเชิดชู ผลจากการดำเนินกิจกรรม A1 – A4 เรื่องการมีจิตอาสา การรักษาความสะอาดจนเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ โรงเรียนได้มีการสร้างขวัญกำลังใจแก่นักเรียน โดยมอบเกียรติบัตรรางวัลแก่นักเรียนที่มีคุณลักษณะด้านจิตอาสา ซึ่งได้มาจากการไหว้ขอของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน และการคัดเลือกของครูผู้สอน จำนวน ๓๐ คน และได้นักเรียนต้นแบบการมีจิตอาสา การรักษาความสะอาด จำนวน ๑๕ คน

สรุปได้ว่า กระบวนการและกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาโดยใช้กระบวนการ ๕A ที่เกิดจากการหารือร่วมกันระหว่างคณะผู้ศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน มีความเหมาะสมกับนักเรียน โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง)

๒.๒ ผลการดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียน วัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

จากการที่คณะผู้ศึกษาได้นำกระบวนการ 5๕A STEP ไปใช้ในการส่งเสริมการมีจิตอาสา ของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) และได้ประเมินผลการดำเนินงานโดย สอดถามจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ปรากฏดังตาราง ๒

ที่	รายการ	n = ๙		ระดับการดำเนินงาน
		μ	ρ	
	A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้	๔.๘๑	๐.๔๐	มากที่สุด
๑	การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน	๔.๘๙	๐.๓๓	มากที่สุด
๒	การประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
๓	การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
	A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสา	๕.๐๐	๐.๐๐	มากที่สุด
๔	ครูได้ทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา	๕.๐๐	๐.๐๐	มากที่สุด
๕	นักเรียนได้ทำ MOU กับครูประจำชั้น	๕.๐๐	๐.๐๐	มากที่สุด
	A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ	๔.๕๖	๐.๕๕	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๙		ระดับการดำเนินงาน
		μ	ρ	
๖	การจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
๗	การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสายผ่านพีพประชาสัมพันธ์โรงเรียน	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๘	การจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)	๔.๔๔	๐.๗๓	มาก
๙	การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์	๔.๒๒	๐.๔๔	มาก
๑๐	การจัดกิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด	๔.๗๘	๐.๔๔	มากที่สุด
	A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา	๔.๒๘	๐.๖๗	มาก
๑๑	การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
๑๒	การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/ PLC เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
	A5 : Award ยกย่องเชิดชู	๔.๘๓	๐.๓๘	มากที่สุด
๑๓	การจัดกิจกรรมคั่นหานักเรียนจิตอาสา รักความสะอาด	๔.๖๗	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๔	การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูนักเรียนจิตอาสา รักความสะอาด	๕.๐๐	๐.๐๐	มากที่สุด
	รวม	๔.๖๗	๐.๕๒	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมจิตอาสาการรักษาความสะอาดของนักเรียน

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชบุรี (เอนกนาครราชบุรีบำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๖๗$) เมื่อพิจารณารายชั้นตอน พบว่า มีการดำเนินการระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ชั้นตอน และมีการดำเนินการในระดับมากจำนวน ๑ ชั้นตอน โดยชั้นตอน A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสา ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = ๕.๐๐$) รองลงมาคือ A5 : Award ยกย่องเชิดชู ($\mu = ๔.๘๓$) A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ ($\mu = ๔.๘๑$) A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ ($\mu = ๔.๕๖$) และ A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา ($\mu = ๔.๒๘$) ตามลำดับ

สรุปได้ว่า ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชภรณ์ (เอนกนาครราชภรณ์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ในภาพรวม (A1 – A5) ดำเนินการได้ในระดับมากที่สุด แต่เมื่อพิจารณารายขั้นตอน พบว่าขั้นตอน A4 เป็นขั้นตอนที่ทำได้ในระดับมาก ซึ่งทำได้ในระดับน้อยกว่าขั้นตอนอื่น ๆ

๓. ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชภรณ์ (เอนกนาครราชภรณ์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP

คณะผู้ศึกษาดำเนินการประเมินจิตอาสาการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชภรณ์ (เอนกนาครราชภรณ์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยประเมินจากนักเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียน ผลการประเมินปรากฏดังนี้

๓.๑ ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน โดยประเมินจากนักเรียน

ที่	รายการ	n = ๕๘		ระดับการมีจิตอาสา
		μ	ρ	
	ด้านแรงจูงใจอาสา	๓.๘๖	๐.๕๙	มาก
๑	ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๓.๗๖	๐.๕๗	มาก
๒	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบศักยภาพของตนเอง	๓.๖๙	๐.๖๕	มาก
๓	ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๓.๙๓	๐.๔๙	มาก
๔	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ได้เพื่อนใหม่	๓.๗๙	๐.๖๑	มาก
๕	การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ	๔.๑๔	๐.๕๑	มาก
	ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	๓.๙๑	๐.๖๘	มาก
๖	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๔.๑๒	๐.๖๘	มาก
๗	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๔.๑๖	๐.๖๒	มาก
๘	ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด	๓.๙๕	๐.๖๐	มาก
๙	ฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ	๓.๔๘	๐.๘๐	ปานกลาง

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๕๘		ระดับปฏิบัติ
		μ	ρ	
๑๐	ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	๓.๘๖	๐.๔๘	มาก
	ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๔.๐๒	๐.๖๔	มาก
๑๑	ฉันเสียสละร่างกายแรงใจเพื่อรักษาความสะอาดของส่วนรวม	๓.๘๖	๐.๕๘	มาก
๑๒	ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน	๔.๕๓	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๓	เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม ฉันจะเข้าร่วมเสมอ	๔.๐๓	๐.๖๒	มาก
๑๔	ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน	๔.๑๙	๐.๕๑	มาก
๑๕	ฉันช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน	๔.๑๔	๐.๕๑	มาก
๑๖	ฉันตักเตือนหรือห้ามปรามเพื่อนไม่ให้ขีดเขียนโต๊ะ / ฝาผนังห้องเรียน	๓.๘๘	๐.๖๒	มาก
๑๗	ฉันเข้าร่วมกับชุมชนในการรักษาความสะอาด	๔.๐๕	๐.๗๑	มาก
๑๘	ฉันไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๓.๙๓	๐.๗๒	มาก
๑๙	เมื่อฉันเห็นขยะตกอยู่ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่รีรอ	๓.๗๑	๐.๕๖	มาก
๒๐	ฉันคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๓.๘๘	๐.๖๒	มาก
	รวม	๓.๙๕	๐.๖๔	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยเน้นการรักษาความสะอาด หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยประเมินจากนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก ($\mu = ๓.๙๕$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาระดับมากทุกด้านเช่นกัน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = ๔.๐๒$) รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ($\mu = ๓.๙๑$) และด้านแรงจูงใจอาสา ($\mu = ๓.๘๖$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๕๓$) รองลงมาคือ ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน ($\mu = ๔.๑๙$) ส่วนฉันช่วยแนะนำและช่วยสอน

การคัดแยกขยะให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.48$)

๓.๒ ผลการประเมินจิตอาสาการรักษาความสะอาดของนักเรียน โดยประเมินจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน

ที่	รายการ	n = ๙		ระดับการมีจิตอาสา
		μ	ρ	
	ด้านแรงจูงใจอาสา	๔.๐๙	๐.๗๐	มาก
๑	นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
๒	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง	๓.๘๙	๐.๗๘	มาก
๓	นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๔.๒๒	๐.๖๗	มาก
๔	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก
๕	การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
	ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	๔.๒๕	๐.๖๕	มาก
๖	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๔.๑๑	๐.๗๘	มาก
๗	เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๘	นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๙	นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนเสมอ ๆ	๔.๐๐	๐.๗๑	มาก
	ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๔.๒๗	๐.๖๐	มาก
๑๐	นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน	๔.๕๖	๐.๕๓	มากที่สุด
๑๑	เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก
๑๒	นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
๑๓	นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน	๔.๔๔	๐.๕๓	มาก
๑๔	นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๔.๐๐	๐.๘๗	มาก

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๙		ระดับการมีจิตอาสา
		μ	ρ	
๑๕	นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้งถังขยะ	๓.๘๙	๐.๖๐	มาก
๑๖	นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๔.๓๓	๐.๕๐	มาก
	รวม	๔.๒๒	๐.๖๕	มาก

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราชภรณ์ (เอนกนครราชภรณ์บำรุง) โดยเน้นการรักษาความสะอาด หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยประเมินจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก ($\mu = ๔.๒๒$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = ๔.๒๗$) รองลงมาคือด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ($\mu = ๔.๒๕$) และด้านแรงจูงใจอาสา ($\mu = ๔.๐๙$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน และนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสา รักษาความสะอาดมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๕๖$) รองลงมาคือ เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ และนักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน ($\mu = ๔.๔๔$) ส่วนการทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง และนักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้งถังขยะมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\mu = ๓.๘๙$)

๓.๓ ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน โดยประเมินจากผู้ปกครองของนักเรียน

ที่	รายการ	n = ๓๐		ระดับการมีจิตอาสา
		μ	ρ	
	ด้านแรงจูงใจอาสา	๓.๘๔	๐.๖๑	มาก
๑	นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๓.๗๐	๐.๖๕	มาก
๒	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง	๓.๕๗	๐.๖๘	มาก
๓	นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๔.๐๐	๐.๓๗	มาก
๔	การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่	๓.๗๗	๐.๖๓	มาก

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ที่	รายการ	n = ๓๐		ระดับการมี จิตอาสา
		μ	ρ	
๕	การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ	๔.๑๗	๐.๕๓	มาก
	ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	๓.๘๗	๐.๘๘	มาก
๖	เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๔.๑๓	๐.๗๓	มาก
๗	เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณบ้าน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๔.๒๗	๐.๕๒	มาก
๘	นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนเสมอ ๆ	๓.๒๐	๐.๙๒	ปานกลาง
	ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม	๔.๐๙	๐.๖๑	มาก
๙	นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณบ้าน	๔.๖๐	๐.๕๐	มากที่สุด
๑๐	เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ	๔.๒๓	๐.๕๐	มาก
๑๑	นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของบ้าน	๔.๑๐	๐.๔๘	มาก
๑๒	นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องนอน/ห้องน้ำ/ห้องนั่งเล่นของบ้าน	๔.๐๗	๐.๔๕	มาก
๑๓	นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๔.๒๓	๐.๕๐	มาก
๑๔	นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้อ่างขยะ	๓.๖๓	๐.๖๗	มาก
๑๕	นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๓.๗๗	๐.๖๓	มาก
	รวม	๓.๙๖	๐.๖๘	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน จากตารางที่ ๔.๕ ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยเน้นการรักษาความสะอาด หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยประเมินจากผู้ปกครองของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก ($\mu = ๓.๙๖$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีจิตอาสาระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = ๔.๐๙$) รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ($\mu = ๓.๘๗$) และด้านแรงจูงใจอาสา ($\mu = ๓.๘๔$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณบ้านมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๖๐$) รองลงมาคือ เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณบ้าน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ ($\mu = ๔.๒๗$) ส่วนนักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = ๓.๒๐$)

เมื่อวิเคราะห์ผลการประเมินจากนักเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียน การมีจิตอาสาการรักษาความสะอาดของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาระดับมากทุกด้าน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ส่วนฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ มีค่าน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง ผลการประเมินจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาทุกด้าน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน และนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาดมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ส่วนการทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตนเอง และนักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้อ่างขยะมีค่าน้อยที่สุด และผลการประเมินโดยผู้ปกครองของนักเรียนพบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่านักเรียนมีจิตอาสาทุกด้าน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณบ้านมีค่าเฉลี่ยสูงในระดับมากที่สุด ส่วนนักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ มีค่าน้อยที่สุดและอยู่ในระดับปานกลาง

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) ๒) ส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP และ ๓) ศึกษาผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ระยะ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ จำนวน ๕๘ คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน ๙ คน ผู้ปกครองของนักเรียน จำนวน ๓๐ คน สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

๑. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้การรักษาความสะอาดเป็นประเด็นการศึกษา พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติด้านจิตอาสารักษาความสะอาด โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.02$) โดยด้านการช่วยเหลือผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = 3.11$) รองลงมาคือ ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ($\mu = 3.07$) และด้านแรงจูงใจอาสา ($\mu = 2.83$) ตามลำดับ ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอน รวมทั้งผลการวิเคราะห์จากเอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา เนื่องจากการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเน้นตามปฏิทินการศึกษา หรือประเพณีหลักของไทย เช่น การไหว้ครู วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา จึงทำให้นักเรียนเกิดความซ้ำซาก จำเจ ที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาแบบเดิม ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา และผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้ทำกิจกรรม อีกทั้งโรงเรียนก็ขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา การจัดกิจกรรมจึงไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนยังดำเนินการด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ซึ่งกิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสา แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตอาสา และยังเป็นกิจกรรมที่ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้แก่นักเรียนในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ดังนั้น จึงสรุปสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ได้ว่า การมีจิตอาสาของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการมีแรงจูงใจในการอาสา และด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่นักเรียนร่วมกิจกรรมที่ซ้ำซากจำเจ เป็นกิจกรรมจิตอาสาที่โรงเรียนจัดแบบเดิม ๆ ไม่มีต้นแบบนักเรียนจิตอาสาที่สามารถดำเนินตามแบบอย่างได้ ผู้ปกครองไม่ค่อยสนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรม ส่วนโรงเรียนขาดงบประมาณ จึงไม่สามารถดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนให้เป็นระบบได้

๒. การดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

๒.๑ ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกระบวนการและกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) พบว่า กระบวนการ 5A STEP ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการและกิจกรรม ๕ ขั้นตอน มีความเหมาะสม คือ A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ คณะผู้ศึกษาร่วมกับโรงเรียนจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เรื่องการรักษาความสะอาดเป็นประเด็นสร้างการมีจิตอาสา ขั้นตอนต่อมา A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาาร่วมกัน โรงเรียนมีการทำข้อตกลงร่วมกันโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในการส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียน A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งคณะผู้ศึกษาและโรงเรียนได้ออกแบบและปรับกิจกรรมของโรงเรียนให้เหมาะสมกับบริบทและสภาพปัจจุบัน รวมทั้งผนวกปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO) ไว้ในกิจกรรมด้วย สรุปกิจกรรมส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียนในขั้นตอน A3 ได้แก่ ๑) กิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน ๒) กิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน ๓) กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO) ๔) กิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์ และ ๕) กิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด ส่วนขั้นตอน A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา พบว่าโรงเรียนมีการสนับสนุน ติดตาม และประเมินผลการร่วมมือระหว่างผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนในการรักษาความสะอาดตามข้อตกลง (MOU) การดำเนินการได้รับผลดี มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานจากฝ่ายบริหารจำนวน ๒ ครั้ง และประชุมคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ในประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขร่วมกันเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ในวันศุกร์สุดสัปดาห์ จำนวน ๕ ครั้ง และการดำเนินการในขั้นตอน A5 : Award ยกย่องเชิดชู พบว่า นักเรียนมีขวัญกำลังใจในการมีจิตอาสา มีนักเรียนได้รับเกียรติบัตรด้านการมีจิตอาสาจากโรงเรียน จำนวน ๓๐ คน และมีนักเรียนต้นแบบการมีจิตอาสาการรักษาความสะอาด จำนวน ๑๕ คน

๒.๒ ผลการดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียน วัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ซึ่งประเมินจากการตอบแบบสอบถามของ ผู้บริหารและคณะครูผู้สอนของโรงเรียน พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ($\mu = ๔.๖๗$) เมื่อพิจารณารายชั้นตอน พบว่า มีการดำเนินการระดับมากที่สุด จำนวน ๔ ชั้นตอน และ มีการดำเนินการในระดับมากจำนวน ๑ ชั้นตอน โดยชั้นตอน A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\mu = ๕.๐๐$) รองลงมาคือ A5 : Award ยกย่องเชิดชู ($\mu = ๔.๘๓$) A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ ($\mu = ๔.๘๑$) A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ ($\mu = ๔.๕๖$) และ A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา ($\mu = ๔.๒๘$) ตามลำดับ

สรุปได้ว่า โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) มีการดำเนินการส่งเสริม การมีจิตอาสาของนักเรียน โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ในภาพรวมดำเนินการได้ระดับมากที่สุด ส่วนด้านการร่วมกันพัฒนามีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อย่อย พบว่า การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์ และการจัด กิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO) ดำเนินการได้อยู่ในระดับมาก

๓. ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP พบว่า ทั้งนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้ปกครอง ของนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาระดับมาก โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านแรงจูงใจอาสา เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในความเห็นของนักเรียน นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน ส่วนการช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ ปฏิบัติได้ใน ระดับปานกลาง ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอน เห็นว่า นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเก็บขยะ ในบริเวณโรงเรียน สำหรับความเห็นของผู้ปกครอง นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเก็บขยะ ในบริเวณบ้าน น้อยที่สุดคือการช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะให้เพื่อนเสมอ ๆ ปฏิบัติได้ ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียน

จากผลการศึกษาทั้ง ๓ ระยะ ได้ข้อสรุปว่า กระบวนการ 5A STEP ช่วยส่งเสริม การมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับ จากผลการประเมินพฤติกรรมหลังการใช้กระบวนการกับผลการประเมินพฤติกรรมก่อนการใช้ กระบวนการ (การศึกษาสภาพปัญหา) ซึ่งพบว่า พฤติกรรมด้านจิตอาสาของนักเรียนจากเดิมยังอยู่ ในระดับที่เป็นปัญหา นักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา เมื่อได้ใช้กระบวนการ 5A STEP ช่วยส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียนแล้วทำให้นักเรียนมีจิตอาสาเพิ่มขึ้นเป็นที่น่าพอใจ อยู่ ในระดับมากถึงมากที่สุด

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีข้อค้นพบที่น่าสนใจเห็นควรนำมาอภิปรายดังนี้

๑. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) ที่พบว่า นักเรียนมีระดับการปฏิบัติด้านจิตอาสารักษาความสะอาด โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และด้านแรงจูงใจอาสา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนขาดแรงจูงใจอาสา เนื่องจากการจัดกิจกรรมของทางโรงเรียนจะเน้นตามปฏิทินการศึกษา หรือประเพณีหลักของไทย เช่น การไหว้ครู วันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา จึงทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกซ้ำซาก จำเจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาแบบเดิม ขาดต้นแบบนักเรียนจิตอาสา อีกทั้งผู้ปกครองไม่สนับสนุนให้นักเรียนทำกิจกรรมโรงเรียนขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา และการจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนยังดำเนินการด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ตามข้อสรุปของการศึกษาเอกสารรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จึงทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้มีจิตอาสาในระดับปานกลาง ทั้งนี้การเป็นผู้มีจิตอาสาต้องเกิดจากจิตใต้สำนึกที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการปฏิบัติซ้ำๆ หรือฝึกฝน โดยต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการมีจิตอาสาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปิยะนาถ สรวิสูตร (๒๕๕๒ : ๒๒) ที่กล่าวว่าจิตอาสา คือ จิตที่พร้อมจะให้หรือเสียสละเวลาร่างกายและสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน และเป็นไปตามแนวคิดของสุภาพร ทศพระรินทร์ (๒๕๕๖ : ๕๕) ที่กล่าวว่า จิตอาสา คือ จิตแห่งการให้ความดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์โดยเต็มใจสมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปิติสุข พร้อมเสียสละร่างกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ ในการทำกิจกรรม หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (๒๕๕๖) ที่ศึกษา แรงจูงใจอาสาสมัครกับพฤติกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจอาสาสมัครมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา และแรงจูงใจยังเป็นปัจจัยทางจิตที่สามารถทำนายพฤติกรรมจิตอาสาได้ หากนิสิตมีแรงจูงใจอาสาสมัครสูงจะมีพฤติกรรมจิตอาสาสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชуда สุภาพจน์ (๒๕๕๖) ที่ศึกษาจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขต กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจในการทำกิจกรรมจิตอาสา ความภาคภูมิใจในตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา เจนทนา (๒๕๖๕ : ๑๗๓ - ๑๗๕) ที่ศึกษารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาโดยมีระดับปฏิบัติบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับ ได้แก่ ด้านการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ด้านแรงจูงใจอาสา และด้านการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ตามลำดับ ส่วนสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี พบว่า โรงเรียน มีการจัดกิจกรรมพฤติกรรมจิตอาสาไม่หลากหลาย นักเรียนจึงขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีพฤติกรรมเขินอายที่จะช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนมีพฤติกรรมเห็นแก่ตัว นักเรียนเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม และขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน คือ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมจิตอาสาที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอาสา และผู้บริหาร สถานศึกษา ควรจัดสรรงบประมาณให้มีความเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมจิตอาสาในแต่ละครั้ง

๒. การดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ที่คณะผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบกระบวนการและกิจกรรมจิตอาสาที่เหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) ตามกระบวนการ 5A STEP ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการและกิจกรรม ๕ ขั้นตอน คือ A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้ A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาร่วมกัน A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีกิจกรรมส่งเสริมการมีจิตอาสาของนักเรียน ๕ กิจกรรม A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา A5 : Award ยกย่องเชิดชู ส่งผลให้การดำเนินการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ได้พัฒนาอย่างเป็นระบบทั้งศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียน มีวิธีและขั้นตอนที่เหมาะสม ที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนให้เกิดขึ้นได้จริง มีกิจกรรมที่หลากหลาย และมีความสุขสนุกสนานเหมาะสมกับวัยและความสามารถ ประกอบกับกระบวนการที่คณะผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นได้ดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอน และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกระบวนการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง (๒๕๕๘) ที่ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษาโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม เป็นผู้มีแนวโน้มพฤติกรรมจิตอาสาทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวณีย์ เผือกล้อม (๒๕๖๔ : ๘๘) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ชุมพร เขต ๒ พบว่า กระบวนการในการบริหารกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียนในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของบลูม ประกอบด้วยพฤติกรรม ๕ ชั้น ดังนี้ ๑) การรับรู้ค่านิยม ๒) การตอบสนองต่อค่านิยม ๓) การเห็นคุณค่าของค่านิยม ๔) การจัดระบบค่านิยม ๕) การสร้างลักษณะนิสัย

๓. ผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังการใช้กระบวนการ 5A STEP พบว่า ทั้งนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้ปกครองของนักเรียน มีความเห็นตรงกันว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านแรงจูงใจอาสา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนได้ทำกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาตามกระบวนการ ๕A STEP ที่โรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมจิตอาสาที่มีความหลากหลายและต่อเนื่องที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น อีกทั้งทางโรงเรียนยังมีการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมอาสาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหตุผลดังกล่าว ทำให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้านจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง และทำให้นักเรียนเกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของจิตอาสาที่เกิดระหว่างการร่วมกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรมไปแล้วนักเรียนก็ยังมีพฤติกรรมที่กระทำความดีซึมซับเข้าไปในสมองรวมทั้งมีความสุขที่เกิดขึ้นต่อทั้งผู้ให้และผู้รับ แต่เนื่องจากระยะเวลาในการทำกิจกรรมมีน้อยจึงส่งผลให้มีระดับจิตอาสาสูงกว่าเดิมซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเป็นระดับมาก ยังไม่ถึงมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของบุชราภรณ์ ทิเยาว์ และคณะ (๒๕๖๒ : ๖๗) ที่กล่าวว่า การสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมงานจิตอาสามีส่วนเสริมสร้างการพัฒนาตนเอง เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับตัวเยาวชนด้วยการลงมือกระทำและปฏิบัติจนเกิดเป็นประสบการณ์ทักษะชีวิตใหม่ ๆ ในสังคมสิ่งแวดล้อมภายนอกที่แตกต่างและอยู่นอกเหนือจากห้องเรียน สถานศึกษา รวมถึงการที่ครอบครัวที่ใช้ชีวิตตามความคุ้นชินกระบวนการ 5A STEP นี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยนตนของเยาวชนในด้านความคิดจิตใจ และพฤติกรรมบนพื้นฐานของการให้ความช่วยเหลือและการแบ่งปัน เสียสละ อันเป็นหลักการของการทำงานจิตอาสา และสอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๕๔ : ๔) ที่ได้กล่าวว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตอาสาสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตอาสาที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา เจนทนา (๒๕๖๕ : ๑๗๓ – ๑๗๕) ที่ศึกษารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมจิตอาสาของตนเอง (ประเมินตนเอง) หลังจากการจัดกิจกรรม ไปแล้ว ๒ เดือน พบว่า นักเรียนคิดว่าตนเองมีการช่วยเหลือผู้อื่นดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ นักเรียนคิดว่าตนเองเสียสละต่อสังคมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ นักเรียน

คิดว่าตนเองได้ร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗๐ นักเรียนคิดว่าตนเองเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗๐ นักเรียนคิดว่าตนเองรับผิดชอบต่อส่วนรวมดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓๐ ตามลำดับ

นอกจากนี้ คณะผู้ศึกษายังพบข้อมูลที่น่าสนใจจากผลการประเมินจิตอาสาของนักเรียน เมื่อวิเคราะห์จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนเอง ผู้บริหารและครูผู้สอน รวมทั้งผู้ปกครอง ที่พบว่าภาพรวมนักเรียนมีจิตอาสาในระดับมาก โดยด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น และด้านแรงจูงใจอาสา เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีจิตอาสาในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในความเห็นของนักเรียน ผู้บริหาร และครู นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเหลือในบริเวณโรงเรียน สำหรับความเห็นของผู้ปกครอง พบว่า นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการช่วยเหลือในบริเวณบ้าน แสดงว่าทั้ง ๓ กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน นักเรียนมีจิตอาสาในระดับสูงสุดเหมาะสมกับความสามารถตามวัยของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

๑. การนำกระบวนการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียน วัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP ไปใช้ ครูควรมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุน เป็นแบบอย่างที่ดี นักเรียนเป็นผู้คิดวางแผนดำเนินการโดยไม่มีกำบัง และควรส่งเสริมให้นักเรียน กระทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามโอกาส เพื่อให้เกิดการซึมซับจนเกิดการปฏิบัติ เป็นนิสัยประจำตัว

๒. ควรเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินงานให้ยาวนานขึ้น เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต้องปลูกฝัง ให้เกิดเป็นนิสัยซึ่งต้องใช้เวลา

ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการศึกษาครั้งต่อไป

๑. จากผลการประเมินพฤติกรรมจิตอาสาทั้ง ๓ ด้าน พบว่า ด้านแรงจูงใจอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) มีระดับพฤติกรรมได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งเป็นด้านที่นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น เพราะแรงจูงใจเป็นแรงขับภายในที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมจิตอาสา จึงควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาการสร้างแรงจูงใจด้านจิตอาสา สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เพื่อเป็นรากฐานความคิดและการปฏิบัติในการมีจิตอาสา และการเห็นประโยชน์ส่วนรวม เพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศต่อไป

๒. การส่งเสริมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP เป็นการศึกษาและส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตอาสาสูงขึ้น โดยเน้นเฉพาะความมีจิตอาสาด้านการรักษาความสะอาด จึงควรมีการศึกษาเพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาจิตอาสาในด้านอื่น ๆ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาหรือชั้นมัธยมศึกษาหรือระดับชั้นอื่น ๆ ด้วย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กรรณิกา มาโน. (2554). ความหมายของชีวิตกับจิตอาสาจังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โกศล มีคุณ และณรงค์เทียมเมฆ. (2545). ผลการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู. รายงานการวิจัยทุนสนับสนุนจากโครงการวิจัยแม่บท กรุงเทพมหานคร การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐชุตตา สุภาพจน์. (2561). จิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. ปีที่ 13, ฉบับที่ 1, (มกราคม-มิถุนายน : 78.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). สร้างสันติด้วยมือเรา. ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. (2550). จิตอาสาคืออะไร. ประชาธิปไตย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). จิตอาสา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, (2561). แรงบันดาลใจในการทำจิตอาสา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2553). คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสามระดับอุดมศึกษา (ฉบับสถานศึกษา) พ.ศ.2554. กรุงเทพฯ: สมศ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้.
กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักราชเลขาธิการ, (2523) ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่ พระราชทานในโอกาส
ต่างๆ. กรุงเทพมหานคร : สำนักราชเลขาธิการ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

อรนุช แสนสุข. (2557). การศึกษาจิตอาสาทางสังคมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

บุษราภรณ์ ดีเยาว์, ปาริชาติ วลัยเสถียร และวิวัฒน์ หามนตรี. (2562). ขบวนการจิตอาสา: การขัด
เกลาทางสังคมกับการพัฒนาตนของเยาวชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล .
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7, S67-S78.

พระมหาธีระยุท จิตตปุณฺโญ, พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2564).
รูปแบบการพัฒนาผู้นำเยาวชนจิตอาสาต้นแบบตามแนวพุทธสันติวิธี: กรณีศึกษา
อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(3), 965-975.

พระสรวุฒิ วิสุทโธ (สุวรรณชัย), สมศักดิ์ บุญปุ และ ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่. (2564). ศึกษาการจัด
กิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร.
วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (สาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์). 19(1), 133-144.

ศรีไชย โพธิ์ศรี, อัจฉรา คำมะทิพย์, วาสนา หน่อสีดา และ สุปราณี โรจน์สุพร. (2564). ประสิทธิผล
การจัดโปรแกรมการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมจิตอาสา และทัศนคติต่อหลัก
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี
อุดรธานี. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล. 37(1), 230-239.

สังคม ประเสริฐสังข์ และ พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี. (2562). การส่งเสริมจิตอาสาพระราชทาน
ตามแนวพระราชดำริ (รัชกาลที่ 10) ของโรงเรียนอนุบาลบ้านคอกช้าง อำเภอสระใคร
จังหวัดหนองคาย. วารสารปัญญาปณิธาน. 4(2), 1-13.

สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2558). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวโน้มพฤติกรรมจิตอาสาของ
นักศึกษาเชิงบูรณาการระหว่างท้องถิ่น ศาสนา และมหาวิทยาลัย โดยใช้กระบวนการ
ของโครงการคุณธรรม. วารสารศิลปศาสตร์ และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. 2(1), 143-178.

แสงอาทิตย์ แจ็งวัฒนพงศ์, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และ ปัญญา ธีระวิทยาเลิศ. (2564). รูปแบบการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยด้านจิตอาสา ของนักเรียนสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร ในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหาร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(5), 63-76.

อริวัฒน์ รัตนวงศ์แซ, ศจีมาศ ณ วิเชียร และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2558). ผลการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อ สังคมของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 21(2), 103-110.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

จริญญา เจนทนา. “รูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมจิตอาสาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี”. ชลบุรี. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๖๕.

ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. “ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิต”. ปริญญาานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษาศาสตร์, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๕๖.

ปิยะนาถ สรวิสุต. “แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม: กรณีศึกษา สภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

พิริยา นิลมาตร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด”. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๐.

เริงชัย คงสง. “ความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับยาเสพติด (ยาบ้า): ศึกษาเปรียบเทียบเด็กและเยาวชนในระบบและนอกระบบโรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธร อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

สุภาพร ทศพะรินทร์. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๖.

เสาวณีย์ เผือกล้อม. “รูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาจิตอาสาของนักเรียน ในเครือข่ายสถานศึกษาทุ่งตะโก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒. ปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพุทธบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

กิติมา ขุนทอง. (2550). จัดการความรู้ “จิตอาสา” เด็ก จุดเริ่มการพัฒนาเยาวชนที่แท้จริง.(ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก <http://ryt9.com>.

ทรูปลูกปัญญาตอทคอม. (2566). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://truelookpanya.com>.

ทีมวิจัย TRN. (2557). “สู่การให้ที่แตกต่าง”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://volunteerspirit.org>

ประวิตร พิสุทธิโสภณ. (ม.ป.ป.). จิตอาสาคืออะไร. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://oknation.net>.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่. (2552). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

<https://chiangmai.m-society.go.th>.

อริสา พิสิฐโสธานนท์ และคณะ. (2555). คู่มือจิตอาสา Give & Volunteer Guide โครงการจิตอาสา

เพื่อในหลวง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://info.thaihealth.or.th/library/11675>.

อิสระพร บวรเกิด. (ม.ป.ป.). จิตอาสางานที่เพิ่มค่าความเป็นมนุษย์. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก

<http://kanlayanatam.com>.

ภาษาต่างประเทศ

Bloom, Benjamin S., et al. (1971). Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: Mc Graw-Hill Book Company.

Good, C.V. 1973. Dictionary of education. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.

Koffka, K. (1978). Encyclopedia of the Social Science. Principles of Gestalt psychology. New York: Harcourt, Brace, & World.

ภาคผนวก

ผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถาม

สภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนครราษฎร์บำรุง)

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับระดับปฏิบัติการมีจิตอาสาของนักเรียน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑ เพศ

ชาย

หญิง

๒. นักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ ๑

ประถมศึกษาปีที่ ๒

ประถมศึกษาปีที่ ๓

ประถมศึกษาปีที่ ๔

ประถมศึกษาปีที่ ๕

ประถมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติการมีจิตอาสาของนักเรียน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

๕ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านแรงจูงใจอาสา					
๑. ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด					
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบ ศักยภาพของตนเอง					
๓. ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา					
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ได้เพื่อนใหม่					
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ					
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น					
๖. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที					
๗. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ					
๘. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด					
๙. ฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนหรือ น้อง อยู่เสมอ ๆ					
๑๐. ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น					
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม					
๑๑. ฉันเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อรักษาความสะอาดของส่วนรวม					
๑๒. ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน					
๑๓. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม ฉันจะเข้าร่วมเสมอ					
๑๔. ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน					
๑๕. ฉันช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน					
๑๖. ฉันตักเตือนหรือห้ามปรามเพื่อนไม่ให้ขีดเขียนโต๊ะ /ฝาผนังห้องเรียน					
๑๗. ฉันเข้าร่วมกับชุมชนในการรักษาความสะอาด					
๑๘. ฉันไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง					
๑๙. เมื่อฉันเห็นขยะตกอยู่ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่รีรอ					
๒๐. ฉันคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง					

**แบบประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP**

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานการส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ ๕A STEP

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑ เพศ

ชาย

หญิง

๒. ตำแหน่ง

ผู้บริหาร

ครูผู้สอน

**ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการดำเนินงาน ส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP**

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

๕ หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
	๕	๔	๓	๒	๑
A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้					
๑. การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน					
๒. การประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน					
๓. การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น					
A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาร่วมกัน					
๔. ครูได้ทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา					
๕. นักเรียนได้ทำ MOU กับครูประจำชั้น					
A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ					
๖. การจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน					
๗. การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน					
๘. การจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)					
๙. การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์					
๑๐. การจัดกิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด					
A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา					
๑๑. การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน					
๑๒. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/PLC เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน					
A5 : Award ยกย่องเชิดชู					
๑๓. การจัดกิจกรรมคั่นพานักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด					
๑๔. การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูนักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินการมีจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP
(สำหรับนักเรียน)

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖
๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้
 - ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการมีจิตอาสาของนักเรียน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑ เพศ

ชาย

หญิง

๒. นักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ ๑

ประถมศึกษาปีที่ ๒

ประถมศึกษาปีที่ ๓

ประถมศึกษาปีที่ ๔

ประถมศึกษาปีที่ ๕

ประถมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีจิตอาสาของนักเรียน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

๕ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านแรงจูงใจอาสา					
๑. ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด					
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบ ศักยภาพของตนเอง					
๓. ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา					
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ได้เพื่อนใหม่					
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ					
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น					
๖. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที					
๗. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ					
๘. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด					
๙. ฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนหรือน้องอยู่เสมอ ๆ					
๑๐. ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรให้ความช่วยเหลือ ผู้อื่น					
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม					
๑๑. ฉันเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อรักษาความสะอาดของส่วนรวม					
๑๒. ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน					
๑๓. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม ฉันจะเข้าร่วมเสมอ					
๑๔. ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน					
๑๕. ฉันช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน					
๑๖. ฉันตักเตือนหรือห้ามปรามเพื่อนไม่ให้ขีดเขียนโต๊ะ /ฝาผนังห้องเรียน					
๑๗. ฉันเข้าร่วมกับชุมชนในการรักษาความสะอาด					
๑๘. ฉันไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง					
๑๙. เมื่อฉันเห็นขยะตกอยู่ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่รีรอ					
๒๐. ฉันคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง					

แบบประเมินการมีจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP
(สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน)

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการมีจิตอาสาของนักเรียน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑ เพศ

ชาย

หญิง

๒. ตำแหน่ง

ผู้บริหาร

ครูผู้สอน

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปฏิบัติการมีจิตอาสาของนักเรียน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

๕ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านแรงจูงใจอาสา					
๑. นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด					
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบ ศักยภาพของตนเอง					
๓. นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา					
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่					
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ					
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น					
๖. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยทันที					
๗. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ					
๘. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสารักษาความสะอาด					
๙. นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ					
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม					
๑๐. นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน					
๑๑. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ					
๑๒. นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน					
๑๓. นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน					
๑๔. นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง					
๑๕. นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้งั่งขยะ					
๑๖. นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

แบบประเมินการมีจิตอาสาของนักเรียน
โรงเรียนวัดศรีราชภรณ์ (เอนกนาคราชภรณ์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP
(สำหรับผู้ปกครองของนักเรียน)

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการมีจิตอาสาของนักเรียน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

๑ เพศ

ชาย

หญิง

๒. ผู้ปกครองนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ ๑

ประถมศึกษาปีที่ ๒

ประถมศึกษาปีที่ ๓

ประถมศึกษาปีที่ ๔

ประถมศึกษาปีที่ ๕

ประถมศึกษาปีที่ ๖

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีจิตอาสาของนักเรียน

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความเหมาะสมที่ตรงกับการปฏิบัติของนักเรียน ในความปกของท่าน

๕ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

๓ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

๒ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	๕	๔	๓	๒	๑
ด้านแรงจูงใจอาสา					
๑. นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด					
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบ ศักยภาพของตนเอง					
๓. นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา					
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่					
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ					
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น					
๖. เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยทันที					
๗. เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณบ้าน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ					
๘. นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ					
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม					
๙. นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณบ้าน					
๑๐. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ					
๑๑. นักเรียนไม่ขีดเขียนไ้ตะหรือฝาผนังของบ้าน					
๑๒. นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องนอน/ห้องน้ำ/ห้องนั่งเล่นของบ้าน					
๑๓. นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง					
๑๔. นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใ้ส่ถังขยะ					
๑๕. นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง					

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ผนวก ข

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผลการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
การส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง)
โดยใช้กระบวนการ 5A STEP

คณะผู้ศึกษาได้นำเครื่องมือในการศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำ นำมาวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

๑. แบบสอบถามสภาพปัญหาการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านแรงจูงใจอาสา							
๑. ฉันมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ฉันค้นพบ ศักยภาพของตนเอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๓. ฉันรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้ได้เพื่อนใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้ฉันรู้สึกภาคภูมิใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น							
๖. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ ฉันจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๗. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน ฉันจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๘. ฉันปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิตอาสา รักษาความสะอาด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐
๙. ฉันช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อน หรือ น้องอยู่เสมอ ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๐. ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องจำเป็นที่ควรให้ความช่วยเหลือผู้อื่น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม							
๑๑. ฉันเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อรักษาความสะอาดของส่วนรวม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๒. ฉันช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๓. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม ฉันจะเข้าร่วมเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๔. ฉันไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๕. ฉันช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ห้องน้ำ/ห้องเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๖. ฉันตักเตือนหรือห้ามปรามเพื่อนไม่ให้ขีดเขียนโต๊ะ / ฝาผนังห้องเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๗. ฉันเข้าร่วมกับชุมชนในการรักษาความสะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๘. ฉันไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๙. เมื่อฉันเห็นขยะตกอยู่ฉันจะรีบเก็บไปใส่ถังขยะโดยไม่มีรีรอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๒๐. ฉันคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐

จากตารางพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ แสดงว่ามีความสอดคล้องทุกข้อ

๒. แบบประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาคราษฎร์บำรุง) โดยใช้กระบวนการ 5A STEP มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้							
๑. การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๒. การประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๓. การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสาร่วมกัน							
๔. ครูได้ทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๕. นักเรียนได้ทำ MOU กับครูประจำชั้น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ							
๖. การจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียน และชุมชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๗. การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับ ประชาสัมพันธ์โรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๘. การจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทาง จิตวิทยา (IO)	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๙. การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๐. การจัดกิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา							
๑๑. การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๒. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/PLC เพื่อ พัฒนาการดำเนินงาน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
A5 : Award ยกย่องเชิดชู							
๑๓. การจัดกิจกรรมค้นหานักเรียนจิตอาสาทำความ สะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๔. การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูนักเรียนจิตอาสาทำความ สะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐

จากตารางพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง ๐.๘๐ – ๑.๐๐ แสดงว่ามีความสอดคล้องทุกข้อ

๓. แบบประเมินการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังใช้กระบวนการ ๕A STEP แบบประเมินสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านแรงจูงใจอาสา							
๑. นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบ ศักยภาพ ของตนเอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๓. นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น							
๖. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วย ทันที	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๗. เมื่อเห็นครูหรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๘. นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบในการทำกิจกรรมจิต อาสารักษาความสะอาด	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐
๙. นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม							
๑๐. นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๑. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียน จะเข้าร่วมเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๒. นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของโรงเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๓. นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องสมุด/ ห้องน้ำ/ห้องเรียน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๔. นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๕. นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้อ่างขยะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๖. นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐

จากตารางพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ แสดงว่ามีความสอดคล้องทุกข้อ

๔. แบบประเมินการมีจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีราษฎร์ (เอนกนาครราษฎร์บำรุง) หลังใช้กระบวนการ 5A STEP แบบประเมินสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ΣR	IOC
	๑	๒	๓	๔	๕		
ด้านแรงจูงใจอาสา							
๑. นักเรียนมีความสุขทุกครั้งที่ได้ทำความสะอาด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๒. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนค้นพบ ศักยภาพของตนเอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๓. นักเรียนรู้สึกดีเมื่อได้ร่วมกิจกรรมอาสา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๔. การทำกิจกรรมจิตอาสาช่วยให้นักเรียนได้เพื่อนใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๕. การเป็นอาสาสมัครทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น							
๖. เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนเก็บขยะ นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยทันที	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๗. เมื่อเห็นพ่อแม่หรือเพื่อนทำความสะอาดบริเวณบ้าน นักเรียนจะรีบเข้าไปช่วยโดยไม่รีรอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๘. นักเรียนช่วยแนะนำและช่วยสอนการคัดแยกขยะ ให้เพื่อนเสมอ ๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
ด้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม							
๙. นักเรียนช่วยเก็บขยะในบริเวณบ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๐. เมื่อมีกิจกรรมรักษาความสะอาดของส่วนรวม นักเรียนจะเข้าร่วมเสมอ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๑. นักเรียนไม่ขีดเขียนโต๊ะหรือฝาผนังของบ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๒. นักเรียนช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของห้องนอน/ห้องน้ำ/ห้องนั่งเล่นของบ้าน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๓. นักเรียนไม่ทิ้งขยะลงทะเลหรือแม่น้ำลำคลอง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๔. นักเรียนจะรีบเก็บขยะที่ตกอยู่ใต้อ่างขยะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐
๑๕. นักเรียนคัดแยกประเภทขยะก่อนทิ้ง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐

จากตารางพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่า ๑.๐๐ ทุกข้อแสดงว่ามีความสอดคล้องทุกข้อ

๕. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของกระบวนการ 5A STEP มีค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ดังนี้

๕.๑ ความเหมาะสม

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
	๑	๒	๓	๔	๕		
๑. กระบวนการ 5A STEP ส่งเสริมจิตอาสาของผู้เรียน	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒. การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน						๔.๗๐	มากที่สุด
๒.๑ A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้						๔.๖๗	มากที่สุด
๑) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒) การประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน	๔	๔	๔	๕	๕	๔.๔๐	มาก
๓) ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒.๒ A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสา ร่วมกัน						๔.๘๐	มากที่สุด
๑) ครูได้ทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒) นักเรียนได้ทำ MOU กับครูประจำชั้น	๔	๔	๕	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๒.๓ A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ						๔.๙๒	มากที่สุด
๑) การจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒) การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๓) การจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๔) การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๕) การจัดกิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒.๔ A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา						๔.๔๐	มาก

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
	๑	๒	๓	๔	๕		
๑) การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน	๔	๔	๔	๕	๕	๔.๔๐	มาก
๒) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/PLC เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน	๔	๔	๔	๕	๕	๔.๔๐	มาก
๒.๕ A5 : Award ยกย่องเชิดชู						๔.๗๐	มากที่สุด
๑) การจัดกิจกรรมคั่นหานักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด	๔	๔	๔	๕	๕	๔.๔๐	มาก
๒) การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูนักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๓. แนวทางการวัดและประเมินจิตอาสา	๔	๔	๕	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๔. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	๔	๓	๔	๕	๕	๔.๒๐	มาก
๕. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	๔	๔	๕	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด

จากตารางพบว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ากระบวนการ 5A STEP มีความเหมาะสมในระดับ มากที่สุด

๕.๒ ความเป็นไปได้

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
	๑	๒	๓	๔	๕		
๑. กระบวนการ 5A STEP ส่งเสริมจิตอาสาของผู้เรียน	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒. การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน						๔.๘๓	มากที่สุด
๒.๑ A1 : Awareness สร้างความตระหนักรู้						๔.๘๗	มากที่สุด
๑) การประชุมชี้แจงทำความเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒) การประชาสัมพันธ์ให้ครู นักเรียนทราบถึงขั้นตอนการดำเนินงาน	๕	๔	๔	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๓) ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒.๒ A2 : Agreement การทำ MOU จิตอาสา ร่วมกัน						๔.๙๐	มากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					ค่าเฉลี่ย	ระดับคุณภาพ
	๑	๒	๓	๔	๕		
๑) ครูได้ทำ MOU กับผู้บริหารสถานศึกษา	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒) นักเรียนได้ทำ MOU กับครูประจำชั้น	๕	๔	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒.๓ A3 : Action กิจกรรมมุ่งสู่ความสำเร็จ						๔.๙๖	มากที่สุด
๑) การจัดกิจกรรมรณรงค์การรักษาความสะอาดในโรงเรียนและชุมชน	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒) การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย แผ่นพับประชาสัมพันธ์โรงเรียน	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๓) การจัดกิจกรรมจัดค่ายจิตอาสา และปฏิบัติการทางจิตวิทยา (IO)	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๔) การจัดกิจกรรมคัดแยกขยะ นำขยะมาใช้ประโยชน์	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๕) การจัดกิจกรรมจิตอาสาพาโรงเรียนสะอาด	๕	๕	๕	๕	๕	๕.๐๐	มากที่สุด
๒.๔ A4 : Advice ร่วมกันพัฒนา						๔.๖๐	มากที่สุด
๑) การจัดกิจกรรมนิเทศการดำเนินงาน	๕	๔	๔	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๒) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้/PLC เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน	๕	๔	๔	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๒.๕ A5 : Award ยกย่องเชิดชู						๔.๘๐	มากที่สุด
๑) การจัดกิจกรรมคั่นหานักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด	๕	๕	๔	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๒) การจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูนักเรียนจิตอาสาทำความสะอาด	๔	๕	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด
๓. แนวทางการวัดและประเมินจิตอาสา	๔	๔	๕	๕	๕	๔.๖๐	มากที่สุด
๔. ระยะเวลาในการดำเนินงาน	๔	๓	๔	๔	๕	๔.๐๐	มาก
๕. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	๕	๔	๕	๕	๕	๔.๘๐	มากที่สุด

จากตารางพบว่า โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ากระบวนการ 5A STEP มีความเป็นไปได้ในระดับ มากที่สุด

ผนวก ค

ภาพประกอบการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ช่วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. ดร.ไพรวลัย พิทักษ์สาถ์	ข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ
๒. ร้อยเอก ธวัชชัย รัตน์จันทา	ประจำแผนกประเมินผล กองการศึกษา
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้บริหารและคณาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. พลตรี ชยุดรา เสริมสุข	ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ
๒. พันเอก อาชวกุล กาญจนาคม	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ
๓. พันเอก สมบัติ น้ำดอกไม้	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ
๔. พันเอก กฤษกมล ธรรมานุกุล	ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๕. นาวาอากาศเอก ปิยะ จารุอารยพันธ์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๖. พันเอก วสันต์ รัตนบุญชูร	นปก. ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๗. พันเอกหญิง อัมพาศรี ดำรงกุล	ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๘. พันเอกหญิง ปัทมา ขำเอี่ยม	นปก. ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๙. พันเอกหญิง พัชรินทร์ สุนทรวรรณ	รองผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๐. พันเอก วราทิพย์ บุญประสพ	รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๑. พันเอก สนิท นันทะวงศ์	หัวหน้ากองสนับสนุน สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ

รายนามคณะผู้ศึกษา

ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคงสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๖

๑. นางสาวดำหรี จันทชูโต	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพม.ปทุมธานี
๒. ว่าที่ ร้อยเอก เดชฤทธิ์ วรรณทอง	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.สุโขทัย เขต ๒
๓. นายประวิทย์ ดำรงทรัพย์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนวัดศรีราษฎร์(อเนกนาครราษฎร์บำรุง)
สพป.นนทบุรี เขต ๒
๔. นายพงษ์ศักดิ์ บุญแก้ว	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.ชัยภูมิ เขต ๓
๕. นางมิญช์มนัส วรรณมรินทร์ สलगสิงห์	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.ตราด
๖. นายลิขิต ศรีวรมย์	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.ชลบุรี เขต ๓
๗. นายวสันต์ แสงเหลา	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.กำแพงเพชร เขต ๒
๘. นางสาววัชรภรณ์ ปัญญา	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
สพป.อุบลราชธานี เขต ๕
๙. นางวิลาวรรณ อุ้นรัมย์วงศ์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนบ้านพุน้ำร้อน สพป.สุพรรณบุรี เขต ๑
๑๐. นายสุรศักดิ์ การุญ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษา
โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สพม.กรุงเทพมหานคร เขต ๒